

NY NORDISK DAGSORDEN

- opfølgning af Vismandsrapporten

Nordisk Ministerråd blev oprettet i 1971 som samarbejdsorgan mellem de nordiske landes regeringer. Ministerrådet fremlægger forslag til Nordisk Råds sessioner, viderefører rådets rekommandationer, rapporterer til Nordisk Råd om samarbejdets resultater og leder arbejdet inden for de forskellige emne-områder. Samarbejdet koordineres af samarbejdsministrene, der er udpeget af det enkelte lands regering. Ministerrådet træder sammen i forskellige sammensætninger – afhængigt af hvilke spørgsmål, der skal behandles.

Nordisk Råd blev oprettet i 1952 som et samarbejdsorgan mellem de folkevalgte forsamlinger og regeringer i Danmark, Island, Norge og Sverige. Finland indtrådte i 1955. Færøernes, Grønlands og Ålands delegationer indgår i henholdsvis Danmarks Riges og Finlands delegationer. Rådet består af 87 medlemmer. Nordisk Råd er initiativtagende og rådgivende og har kontrollerende opgaver i det nordiske samarbejde. Nordisk Råds organer er plenarforsamlingen, præsidiumet og udvalgene.

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Telefon (+45) 33 96 02 00
Telefax (+45) 33 96 02 02

Nordisk Råd

P.O. boks 3043
DK-1021 København K
Telefon (+45) 33 96 04 00
Telefax (+45) 33 11 18 70

www.norden.org

Ny nordisk dagsorden

ANP 2001:731

© Nordisk Ministerråd, København 2001

ISBN 92-893-0697-1

Tryk: Phoenix-Trykkeriet as, Århus 2001

Tilrettelægning: Kjell Olsson – NMR/PUB

Omslag og forsidebillede: Jeppe Hammerich, København

Oplag: 3000

Papir: Miljøvenligt papir som opfylder kravene i den nordiske miljøsvanemærkeordning.

Indhold

Forord	Ny nordisk dagsorden – opfølgning af Vismandsrapporten	4

Nordisk Råd	Nordisk Råds fremtidige virkefelter og arbejde i en ny struktur	7
	1. Indledning	8
	2. Historik	13
	3. Nordisk Råds fremtidige politiske virkefelter og visioner	22
	4. Nordisk Råds ny struktur	33
	5. Principper for og krav til Nordisk Råds ny struktur	36
	6. National forankring	40
	7. Nye eller ændrede arbejdsformer	42
	8. Reventioner	43

Nordiska Ministerrådet	Nya strategiska satsningar	45
	1. Teknologisk utveckling – särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning	49
	2. Välfärd inkl. nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor	54
	3. Den inre marknaden i Norden inkl. samarbete för att avlägsna gränshinder	57
	4. Samarbetet med grannländer och -regioner	60
	5. Miljö och hållbar utveckling	64

	Opfølgning	67

Ny nordisk dagsorden – opfølgning af Vismandsrapporten

Aldrig tidligere har tilværelsen for hver enkelt borger, hver familie, været så tydeligt forbundet med den globale udvikling. Demokrati og markedsøkonomi har gennem det seneste tiår været ledetråde for udviklingen i Europa. Globaliseringen indebærer bedre materielle vilkår og større mulighed for indsigt og indflydelse, men nogle steder giver den globale udvikling sig udtryk i følelsen af økonomisk og politisk afmagt. Uden et stadigt tættere internationalt samarbejde er risikoen, at globaliseringens vrangsider sætter dagsordenen, såvel globalt som lokalt – også i Norden hvor vi lever og bor.

De nordiske lande har en lang tradition for et aktivt demokrati og for velfærdssamfund. Samtidig engagerer de nordiske lande sig levende i det internationale samfund. De nordiske demokratiske værdier betyder, at vi ikke må være os selv nok, men hele tiden tage bestik af omverdenen og søge indflydelse gennem dialog. I overensstemmelse med de bedste nordiske traditioner må dialogen inddrage alle berørte niveauer: Regeringer, politiske partier, frivilligorganisationer, faglige sammenslutninger etc. De nordiske erfaringer og værdier bliver endnu mere betydningsfulde i fremtidens stadigt mere globaliserede samfundsorden.

Det formelle politiske nordiske samarbejde har eksisteret i 50 år og har i alle årene haft en samlende rolle for de nordiske lande. Samarbejdet har altid haft en stærk folkelig opbakning, også i perioder hvor de nordiske lande primært har haft deres fokus rettet mod andre samarbejdsfora. Organisatorisk er der til stadighed blevet arbejdet med at tilpasse opgaver og struktur til de historiske og samfundsmæssigt betingede forhold. Her ved årtusindskiftet er tiden inde til at sætte en *ny dagsorden for det nordiske samarbejde*, som skal ses i forhold til det nye samarbejdende Europa og i forhold til andre internationale samarbejdsorganer.

Samarbejdsministrene nedsatte i sommeren 1999 Vismandspanelet, som skulle kortlægge fælles udviklingstræk i samfundene i Norden og vurdere hvilke udfordringer de nye tendenser i globaliseringen stiller til de nordiske lande og det nordiske samarbejde. Vismændene blev bedt om at vurdere, hvilke konsekvenser det nordiske samarbejde har for de nordiske borgere og at inddrage det fælles nordiske samarbejde med nabolande og -regioner i deres rapport.

Panelets rapport "Norden 2000 – Öppet för världens vindar" fremhæver ti særligt væsentlige tendenser i samfundsudviklingen.

De nordiske landes regeringer og Nordisk Råds parlamentarikere har anvendt vismandsrapporten som udgangspunkt for en overordnet politisk vurdering af det nordiske samarbejdes fremtidige dagsorden og indretning. Arbejdet har resulteret i denne rapport fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd.

Nordisk Råd har særligt fokuseret på Nordisk Råds politiske virkefelter og den afledte organisationsstruktur. Den hidtidige geografiske tre-søjlestruktur med et Nordenudvalg, et Europaudvalg og et Nærområdeudvalg forlades og erstattes af 5 fagudvalg, som bedre svarer til de politiske virkefelter. Udvalgene bliver: Uddannelses- og Kulturudvalg, Velfærdsudvalg, Medborger- og Forbrugerudvalg, Miljø- og Naturressourceudvalg, Næringsudvalg. Præsidiet får et særligt ansvar for udenrigs- og sikkerhedspolitik. Den nye struktur tilsigter et smidigere samspil med Nordisk Ministerråds fagopdelte struktur og en bedre forankring i det nordiske parlamentariske arbejde i de nationale parlamenter samt et bedre samspil med Baltisk Forsamling og andre internationale organisationer. Den geografiske fokus skal indgå i udvalgenes arbejdsform og disse er ansvarlige for kontakten med nærområdernes og relevante internationale organisationers tilsvarende organer på de fagområder, som ligger under de respektive udvalg.

Samarbejdsministrene har opstillet overordnede strategiske mål for det nordiske samarbejde i de kommende år. Samarbejdsministrene har for at sikre national forankring gennemført en bred høring af fagministerrådene. Nye strategiske satsninger skal ske på 5

områder, som hver for sig og som en helhed er af strategisk interesse for udviklingen i Norden :

- Teknologisk udvikling, særligt informationssamfundets spørgsmål samt nordisk spidsforskning
- Velfærd, inkl. nordboeres rettigheder og muligheder for at leve, arbejde, studere i et andet nordisk land, samt demografi- og migrationsspørgsmål
- Det indre marked i Norden, inkl. samarbejdet for at fjerne grænsehindringer
- Samarbejdet med nabolande og naboregioner
- Miljø og holdbar udvikling

De nordiske statsministre betoner behovet for en tættere regional politisk dialog mellem de nordiske lande inden for rammerne af et udvidet europæisk samarbejde. – Denne rapport ”Ny nordisk dagsorden – opfølgning af vismandsrapporten” slår det nordiske samarbejdes betydning fast – både som forum for de nordiske værdier, tanker og velfærdssamfund og som redskab for at samordne nordiske interesser i andre internationale fora.

JAN ERIK ENESTAM

Formand for samarbejdsministrene

SVEND ERIK HOVMAND

Præsident for Nordisk Råd

Del 1 | Nordisk Råd

**Nordisk Råds
fremtidige virkefelter
og arbejde
i en ny struktur**

1. Indledning

1.1 Indledning – politisk baggrund

Nordisk Råd indtager en central rolle som pådrivende for det nordiske samarbejde. Rådet giver det politiske samarbejde en stærkere folkelig forankring, muliggør parlamentarisk indsigt i Nordisk Ministerråds virksomhed og i de nordiske regeringers samarbejde samt giver de nationale parlamenter øget indflydelse i det internationale samarbejde.

Nordisk Råd er et parlamentarisk organ, hvor politikere fra hele Norden, såvel parlamentarikere som ministre, kan mødes. Rådets virksomhed er til inspiration for medlemmerne og bidrager til langsigtet ressourceopbygning for det nordiske samarbejde. Men samtidig bør arbejdet være nært knyttet til substans pørgsmål i ministerrådet, nationale parlamenter og de nordiske regeringer.

Strategiarbejdsgruppen har med interesse læst vismandsrapporten og istemmer fuldt ud i vismanspanelets vurdering af det nordiske samarbejdes betydning ved overgangen til det nye årtusinde:

”Med växande internationalisering ökar vikten av regionalt samarbete mellan länder med gemensamma intressen och värderingar, både när syftet är internationell påverkan och nationell intressebevakning. Det nordiska samarbetet är uttryck för en värdegemenskap och en gemensam syn på välfärden. Det är ett sätt att värna om nordbornas rättigheter och utvecklingsmöjligheter i en global omgivning. Det erbjuder värdefulla verktyg för att värna medborgarnas intressen i samhällen som står allt öppnare mot omvärlden.” (Vismandsrapporten, s. 11)

I centrum for Nordisk Råds arbejde må stå en levende politisk organisation, som modsvarer de historisk og samfundsmæssigt betingede opgaver, som organisationen beskæftiger sig med. Det er derfor

væsentligt for enhver organisation med jævne mellemrum at evaluere struktur og opgaver.

Nordisk Råd har i det tyvende århundredes sidste årti reageret aktivt på samfundsmæssige og politiske forandringer i Norden og i Nordens omgivelser med regelmæssig evaluering af Rådets funktionsevne i en verden under forandring. I forbindelse med arbejdet med Vismandsrapporten er Nordisk Råds struktur igen gennemgået; hovedspørgsmålet har været, hvordan Nordisk Råds virksomhed bedst kan have en aktiv rolle i en stadig mere globaliseret verden, hvor grænser – reelle og usynlige – bliver stadig mere opløst og nye politiske udfordringer opstår.

Nordisk Råd forlader tre-søjle-strukturen, som har Norden, Nordens nærområder og Europa/EU/EES som fokuspunkter og overgår til en struktur baseret på fagudvalg. Nordisk Råds omverden har ikke længere de klare grænsedragninger som før, hvorfor den geografiske udvalgsstruktur betragtes som ideologisk/politisk forældet; og rent praktisk er strukturen på mange måder uhensigtsmæssig for Nordisk Råds virksomhed.

Da Nordisk Råd besluttede, at forlade fagudvalgene til fordel for de geografiske udvalg i 1995, var det politisk aktuelt at profilere Nordisk Råd med hensyn til de tre geografiske områder. Tre af de nordiske lande var blevet medlemmer af EU, og grænserne til Østeuropa var blevet åbne, samtidig med at der var stærk politisk vilje til at betone det nordiske i Rådets arbejde. Optakten til disse forandringer i Rådet var diskussioner i begyndelsen af 1990'erne, hvor man ønskede at sikre de internationale sager en systematisk plads på dagsordenen. I 1995 satte man endvidere fokus på partigrupperne.

Globaliseringen har ført til, at den internationale dimension i perioden har fået stadigt større vægt på næsten alle områder af nordisk samarbejde. Når Nordisk Råd nu vender tilbage til en fagudvalgsstruktur er det under andre forudsætninger end i perioden før 1995. Det internationale aspekt berører i dag alle fagområder behandlet i Nordisk Råd og bliver således en integreret del af sagernes behandling i de respektive fagudvalg. Det anses ligeledes som en stor fordel, at Nordisk Råds udvalgsstruktur i kraft af disse foran-

dringer harmoniseres med ministerrådene på den ene side og de nationale fagudvalg på den anden side, således at der kan forventes mere glidende og systematisk kommunikation mellem Nordisk Råd og disse. Samtidig må man forvente en bedre udnyttelse af parlamentarikernes ekspertise end før og tættere faglig kontakt med ministerrådene.

Nordisk Råds reform er et svar på internationaliseringen af det politiske arbejde og et svar på nye problemstillinger. En bedre udnyttelse af de parlamentariske kræfter og en systematisk behandling af sager i et internationalt perspektiv sikrer en aktuel dagsorden, at sagerne behandles i et relevant sammenhæng og at man undgår dobbeltarbejde. Strukturen giver også plads til tværfaglig behandling af sager.

De politisk prioriterede satsningsområder i en ny struktur afspejles i præsidiets og udvalgenes overskrifter: udenrigs- og sikkerhedspolitik; kultur og uddannelse; velfærd; medborger og forbruger; miljø og naturressourcer; næring.

Nordisk Råds organer skal sikre, at det nordiske samarbejde inddrager Norden-, nærområde-, Europa-/EU-/EØS- og andet internationalt perspektiv.

1.2. Indledning – proces

Nordisk Råd modtog forud for Nordisk Råds 52. session i Reykjavik i november 2000 rapporten "Åben for verdens vinde", som var bestilt af samarbejdsministrene i sommeren 1999. Vismandspanelet skulle udrede det nordiske samarbejdes fremtidige indretning og opgaver, se omtale tidligere i denne rapport.

På Nordisk Råds 52. session november 2000 drøftede man vismandsrapporten. Der blev særligt lagt mærke til, at vismandspanelet har opstillet 10 trender, hvoraf den ene er globalisering. Nordisk Råds rolle i globale sammenhænge om handel, demokrati, miljø, fred og stabilitet med mere blev drøftet. Ligeledes var der fokus på Nordisk Råds struktur og dennes betydning for det organisatoriske arbejde såvel som for politiske prioriteringer.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd afholdt den 30. og 31. januar 2001 et fællesseminar i Helsingfors, hvor man drøftede de 10 trender, de 80 konkrete forslag og ændringer i strukturen.

Nordisk Råd afholdt den 5. februar 2001 en intern høring i København, hvor man drøftede en ny struktur, national forankring og politiske prioriteringer.

Den 6. februar 2001 nedsatte Nordisk Råds præsidium en arbejdsgruppe om strategi for det fremtidige nordiske samarbejde (strategiarbejdsgruppen). Strategiarbejdsgruppen skulle forberede Præsidiets behandling af strategi for det fremtidige nordiske samarbejde, herunder møder med Nordisk Ministerråd. Strategiarbejdsgruppen fik til opgave at stille forslag til Præsidiet om eventuelle ændringer med hensyn til Nordisk Råds arbejde, herunder spørgsmål om struktur og national forankring.

Strategiarbejdsgruppen har holdt møder den 21. marts, 2. april, 16. april, 16. maj, 31. maj, 12. juni, 16. august, 13. september og 25. september. Endvidere har der været afholdt fællesmøder med samarbejdsministrenes formand den 2. april og 7. september, og med alle samarbejdsministrene den 13. juni 2001.

Strategiarbejdsgruppen har behandlet Nordisk Ministerråds forslag til 5 satsningsområder for det fremtidige nordiske samarbejde på sine møder den 16. august, 13. september og 25. september 2001.

Strategiarbejdsgruppen har udarbejdet betænkning om ministerrådsforslag B 208/p om Nye strategiske satsninger i Norden samt fremsat præsidieforslag A 1266/p om ændringer i Nordisk Råds forretningsorden (virkefelter, struktur og arbejdsformer).

1.3. Sammenfatning af strategiarbejdsgruppens forslag

Globaliseringen spiller en stor rolle for samfundsudviklingen og indtager en central plads i den politiske debat i begyndelsen af det 21. århundrede. Som et regionalt samarbejdsorgan i Europa må Nordisk Råds problemstillinger være relateret til samfundsudviklingen i de nordiske lande og udviklingen i omverdenen. Globaliseringstendensen bør således også afspejle sig i de prioriteringer, Nordisk Råd foretager.

Nordisk Råd må kunne behandle problemstillinger inden for alle fagområder såvel nordisk, europæisk som globalt. I den europæiske kontekst har Nordisk Råd siden begyndelsen af 1990'erne etableret et godt samarbejde med Nordens nærområder. Dette samarbejde skal fortsat prioriteres højt.

Nordisk Råds politiske prioriteringer og arbejdsformer skal tage vare på såvel de fælles nordiske interesse, som sikre de fællesnordiske interesse i EU/EØS og sikre samarbejdet med Nordens nærområder, herunder Arktisk og Barents, samt sikre samarbejde i andre internationale organisationer, f.eks. FN.

Nordisk Råds nye struktur ændres fra geografiske udvalg (se næste afsnit) til fagudvalg. Formålet med den nye struktur er at sikre et bedre samspil med Nordisk Ministerråd og de nationale parlamenter samt med Baltisk Forsamling. De geografiske udvalg har spillet en væsentlig rolle for at synliggøre tredelingen af det nordiske samarbejde, men har samtidig betydet en række problemer med samspil med de nationale parlamenters udvalg og med Nordisk Ministerråd. I Nordisk Råds nye struktur indarbejdes den geografiske søjleopdeling i arbejdet i de 5 fagudvalg, som hvert tillægges et ansvar for at behandle sagerne i et nordisk, et europæisk og et nærområde perspektiv.

Strategiarbejdsgruppen har set det som sin opgave at skabe en struktur, der er bedre i overensstemmelse med Nordisk Ministerråds struktur, er gennemskuelig for udenforstående f.eks. fra andre internationale organisationer, sikrer fleksibilitet, sikrer mulighed for behandling af tværfaglige emner og giver muligheder for hurtig ad hoc behandling af særlige sager.

Strategiarbejdsgruppens behandling af Nordisk Ministerråds forslag til 5 satsningsområder har indgået i overvejelserne om Nordisk Råds politiske prioriteringer. Strategiarbejdsgruppen lægger til grund, at Nordisk Råds fagudvalg vil være velegnede fora til i praksis at følge op på de forslag som Nordisk Ministerråd måtte komme med relateret til de 5 satsningsområder.

2. Historik

2.1. Ændringer i nordisk samarbejde 1990-1995

Nordisk Råds arbejdsformer og prioriteringer blev i 1990'erne gennemgået flere gange, første gang da Nordisk Råds Præsidium i december 1989 nedsatte en komité, som skulle analysere rådets arbejdsformer m.m. Baggrunden var den politiske udvikling i Europa.

Komiteen afgav i oktober 1990 rapporten "Det nordiska samarbetet – internationalisering och effektivisering, förslag till reformer". Rapporten indeholdt en lang række forslag, bl.a. om den internationale dimension af rådets arbejde. Allerede dengang foreslog man, som vismandspanelet har gjort, at der blev oprettet et ministerråd for udenrigsministrene. Endvidere foreslog man, at Præsidiet fik en forstærket rolle og dermed det overgribende og koordinerende ansvar for de internationale sager i rådet.

I forbindelse med Rådets ekstrasession i Mariehamn i november 1991 iværksatte statsministrene efterfølgende et udredningsarbejde om det nordiske samarbejdes fremtid. De vedtog Mariehamn-deklarationen, som indeholdt tre problemstillinger, som skulle være centrale for nyvurderingen af det nordiske samarbejde:

- 1) Den europæiske integrations påvirkning på de forskellige områder af det nordiske samarbejde og udviklingen af samarbejdets indhold og former.
- 2) De nordiske landes samarbejde med Nordens nærområder, bl.a. med Baltikum og Østersøområdet.
- 3) Studie af organisatoriske forandringer, som reformforslagene forudsætter, inklusive en eventuel revision af Helsingforsaftalen.

Statsministrene nedsatte en arbejdsgruppe med deres personlige repræsentanter, hvor Jaakko Iloniemi var ordfører. Arbejdsgruppen

fremlagde en mellemrapport for statsministrene ved Nordisk Råds 40. session i Helsingfors i marts 1992, men den endelige rapport forelå ved statsministrenes Bornholmsmøde i august 1992 og blev oversendt Nordisk Råd sammen med deklARATION fra statsministrene (BornholmdeklARATIONEN).

Statsministrene tilsluttede sig hovedlinjerne i Iloniemi-rapporten i deres BornholmdeklARATION. De understregede, at det nordiske samarbejde burde koncentreres om områder af "genuin fællesnordisk interesse", hvilket indebar en forøget satsning på kulturelt samarbejde og på samråd om spørgsmål, som er på den europæiske dagsorden, på bekostning af indsatser, som bedre kan passes på europæisk og/eller nationalt plan. Der lægges op til en omstrukturering af det politiske samarbejde, med vægt på at "statsministrene tager direkte ansvar for at trække op hovedlinjerne for samarbejdet."

Et hovedtema i følgende debat blev parlamentariskernes indflydelse på det nordiske samarbejde. Parlamentarikerne var bekymrede for, at rapporten kunne forstås som en omprioritering til øget indflydelse fra statsministre og fagministre og mindre vægt på initiativ og forslag fra parlamentarikerne.

I rapport og deklARATION blev der foreslået en dybtgående og vidtrækkende omlægning af det nordiske samarbejde; størstedelen af de konkrete forslag blev ført ud i livet, samtidig med at der blev foretaget en række justeringer i løbet af de næste tre år.

Sessionen i Oslo i marts 1993 havde flere store sager på dagsorden angående reformprocessen: ændringer af Helsingforsaftalens bestemmelser om samarbejdsformerne, forslag til ændringer i kultursamarbejdet med en nysatsning og en ny struktur på kultur, uddannelse- og forskningssamarbejdet. Debatten om forslagene til ændringer i Helsingforsaftalen var fokuseret på to temaer: regeringsrepræsentanternes fortsatte medlemskab i Rådet og parlamentariskernes indflydelse på Nordisk Ministerråds budget. Rådet stemte imod Ministerrådets forslag om ændringer i Helsingforsaftalen, som indeholdt artikler, som kunne føre til svækkelse af ministrenes rolle som medlemmer i Nordisk Råd; efter omfattende diskussion fandt Nordisk Ministerråd det muligt at foreslå ændringer i Helsing-

forsaftalen, som gav parlamentarikerne mulighed for at have direkte indflydelse på den endelige fordeling af de nordiske budgetmidler.

De ændringer af Helsingforsaftalen, som blev vedtaget ved Nordisk Råds 43. session i Oslo i 1993, indebar også, at samarbejdet mellem regeringerne på det udenrigs- og sikkerhedspolitiske område fik en væsentlig placering i aftalen. Parlamentarikerne havde i flere år på grund af udviklingen i de politiske omgivelser ønsket at udenrigs- og sikkerhedspolitik skulle blive placeret på dagsordenen i Nordisk Råd og i regeringssamarbejdet; Thorvald Stoltenberg holdt ved sessionen i Århus i november 1992 den første udenrigspolitiske redegørelse i Nordisk Råd. Den udenrigs- og sikkerhedspolitiske redegørelse blev formaliseret med disse ændringer i Helsingforsaftalen.

I 1992-93 var statsministrene og parlamentarikerne enige om at forandre vægten af politiske prioriteringer i nordisk samarbejde således at kultur, uddannelse og forskning blev styrket. Statsministrene fastsatte en målsætning om, at omfanget af dette område skulle blive 50% af det nordiske budget inden 1996. Samtidig slog man fast, at miljø skulle prioriteres med 25% af totalbudgettet.

Parlamentarikerne frygtede, at dette ville have negative konsekvenser for andre vigtige områder, og i kraft af ændringer i Helsingforsaftalen fik de gennemført mindre justeringer af Ministerrådets budgetforslag. I Bornholmdeklarationen havde statsministrene derudover lagt vægt på ”medborgerpolitik, energi og udvikling af infrastrukturen i Norden” samt på det folkelige samarbejde i Norden; under diskussionen de næste par år blev der foretaget visse justeringer i disse prioriteringer.

2.2 Fælles arbejdsgruppe om ”Nordiskt samarbejde i en ny tid”

Ved et fællesmøde mellem samarbejdsministrene og Præsidiet i Tromsø i november 1994 blev der nedsat en fælles arbejdsgruppe med repræsentanter fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Den fælles gruppe fik til opgave at fremlægge forslag om forandringer i nordisk samarbejde.

Det blev ved sessionen i marts 1995 slået fast og vedtaget, at det nordiske samarbejde skulle opbygges som tre søjler: 1. *Samarbejde indenfor Norden*, 2. *Norden og Europa/EU/EES* og 3. *Norden og nærområderne*.

2.2.1. Samarbejdet indenfor Norden

Samarbejdet indenfor Norden skulle integrere to perspektiver:

1. Nordisk værdifællesskab: kulturelt og sprogligt fællesskab, og fælles syn på demokrati, miljø og grundlæggende sociale rettigheder, og
2. Nordisk nytte. Nordisk samarbejde skal prioriteres, hvor det giver fordele frem for nationale ordninger eller større internationalt samarbejde.

– Der skulle lægges vægt på følgende MÅLSÆTNINGER:

- At videreudvikle de nordiske ordninger for at sikre medborgernes tryghed, mobilitet og retten til uddannelse og arbejde i en bredere europæisk sammenhæng
- Fremme ligestilling mellem kvinder og mænd
- Bæredygtighed i udnyttelse af naturressourcer og i den økonomiske, erhvervsmæssige og sociale udvikling
- Støtte samarbejde mellem grænseregioner
- Støtte det folkelige samarbejde i foreninger og organisationer.

– PRIORITERINGERNE skulle være:

Kultursamarbejdet som en hjørnesten, som styrker nordisk identitet; det berøres ikke direkte af EU-relationerne. Der lægges særlig vægt på at

- Prioritere børn og ungdom med henblik på at udvikle nordisk identitet og fremme international forståelse
- Synliggøre resultaterne af nordisk kulturproduktion
- Styrke det folkelige engagement i nordisk kultursamarbejde
- Gennemføre projekter, som har gennemslagskraft i de nordiske lande og internationalt.

Uddannelsessamarbejdet skulle lægge særlig vægt på:

- Ressourcebesparende infrastrukturløsninger;
- Forøget mobilitet i de nordiske uddannelses- og forskningsmiljøer;
- At forstærke den nordiske dimension i europæisk uddannelsessamarbejde;
- At stimulere til arbejdsfordeling og specialisering indenfor de højere uddannelser og forskning mellem de nordiske lande.

Miljøsamarbejdet skulle koncentrerer til fællesnordisk miljøspørgsmål og de sager, som de nordiske lande ønsker at fremføre i europæiske og andre internationale organer. Den trinvis integrering af miljøhensyn i andre sektorer skal videreføres.

Samarbejde om økonomi, erhverv og infrastruktur bør være til nytte for nordisk erhvervsliv, en balanceret regionaludvikling og grænseoverskridende samarbejde. Man bør fremme bilaterale og trilaterale projekter.

De nordiske lande skal fortsat sikre *fri bevægelighed* af personer mellem de nordiske lande, inkl. pasfrihed, fælles arbejdsmarked og social sikkerhed.

2.2.2. Norden og Europa/EU/EES

Det nordiske samarbejde om Europaspørgsmål – EU/EØS-spørgsmål skulle sikre, at Norden var en platform for samarbejde i spørgsmål, hvor de nordiske lande har fælles værdier og sammenfaldende interesser. Det skal bygge en bro mellem de lande og selvstyrende områder, som er medlemmer af EU, og de som forbindes til det europæiske samarbejde igennem EØS eller andre aftaler. Det bør også kunne udvikle en bro mellem Vesteuropa og nærområderne – de baltiske lande, Nordvestrusland og det arktiske område. Det skal være platform for initiativer i sager, hvor der er interesse for at påvirke den europæiske dagsorden, hvor der skal lægges vægt på mulig-

heden for at påvirke sager, som har fælles nordisk interesse, på et tidligt stadium. Det nordiske samarbejde skal også samordne opfølgningen af direktiver og andre regelværk fra EU/EØS.

- PRIORITERINGER skulle være:
- Fred, sikkerhed og stabilitet i Europa
- Bæredygtig økonomisk og økologisk udvikling, beskæftigelse, arbejdsmiljø og social sikkerhed
- Miljøpolitik og balanceret udnyttelse af naturressourcer, også hvad gælder situationen i Østersøregionen og det arktiske område
- Regionalpolitik, med særlig vægt på det grænseregionale samarbejde i Norden som en model og som tænkbare samarbejdspartner i EU-relaterede satsninger
- Konsumentpolitik
- Ligestilling mellem kvinder og mænd
- Åbenhed og offentlighed i EU-arbejdet
- Asyl- og indvandrerpolitik
- Bekæmpelse af international kriminalitet og narkotika
- Forskningspolitik, med henblik på at sikre nordiske forskningsmiljøer en stærk stilling i det europæiske og internationale samarbejde.

2.2.3. Norden og nærområderne

Samarbejdet med Nordens nærområder – Østersøregionen og Arktis, inklusive Barentsområdet, blev tillagt stor politisk, økonomisk og miljømæssig betydning for de nordiske lande. Igennem et regionalt samarbejde med disse områder kan Norden bidrage til fred, sikkerhed og stabilitet i Europa. Samarbejdet med nærområderne bør fremme en demokratisk udvikling, markedsøkonomi, respekt for menneskerettigheder og en ansvarsfuld udnyttelse af ressourcer.

- PRIORITERINGERNE skulle være:
- Der må ske en samordning/arbejdsfordeling mellem fællesnordiske og nationale programmer, således at de nordiske initiativer

kan komplettere bilaterale samarbejdsprogrammer og andre regionale og mellemstatlige initiativer

- Det fællesnordiske engagement i nærområderne skal koncentrerer til indsatser omkring demokrati, kulturudveksling, uddannelse, miljø og infrastruktur
- De fællesnordiske indsatser skal kombinere en fælles nordisk interesse og nordisk kompetence, og der lægges særlig vægt på nordiske institutioner som NIB og NEFCO og de nordiske kontorer i Baltikum, Barents og Skt. Petersborg
- Det arktiske området har en særlig betydning for Norden, og derfor må Barentssamarbejdet videreføres samtidig med at det er vigtigt at se det arktiske område som en helhed og samarbejde med andre lande, som har interesse i området.

2.3. Ændringer i Helsingforsaftalen i 1995 og strukturreformen i 1995

Helsingforsaftalen, art. 2, blev i 1995 ændret, således at man understregede, at de nordiske landes statsborgere i de øvrige nordiske lande skal behandles på lige fod med landets egne statsborgere. Begrundelsen var det udvidede europæiske samarbejde.

Nordisk Råd arbejdede indtil 1995 i en fagstruktur med 6 udvalg (Budgetudvalg, Økonomisk udvalg, Miljøudvalg, Socialudvalg, Juridisk udvalg og Kulturudvalg). Arbejdsgruppen fra 1995 havde i sin rapport ikke forestillet sig, at de 3 søjler skulle danne organisatorisk grundlag for Nordisk Råd. Man fremlagde et forslag til 4 udvalg: *Kulturudvalg* (kultur og uddannelse); *Miljøudvalg* (miljø og energi); *Næringsudvalg* (næring, infrastruktur, regionalpolitik, FoU, og arbejdsmarked); *Medborgerpolitisk udvalg* (sociale spørgsmål, forbrugerspørgsmål, ligestilling og lovgivning). Dette forslag blev imidlertid ikke realiseret.

Ved Nordisk Råds 5. ekstrasession i september 1995 i København vedtog Nordisk Råd en ny struktur, som var baseret på 3-søjle prioriteringen. Man oprettede med virkning fra 1. januar 1996 3 geografiske udvalg: Nordenudvalget, Europaudvalget og Nærområde-

udvalget. Samtidig vedtog man at samlokalisere Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds sekretariater i København.

Reformen indførte formandskaber i de 3 geografiske udvalg, disse bestod af 1 formand og 2 næstformænd, som forberedte udvalgenes møder.

Princippet om ”*nordisk nytte*” blev ledetråd for omprioriteringer i Nordisk Ministerråds virke og også gjort gældende i Nordisk Råd. I rapporten fra Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds fælles arbejdsgruppe ”Nordisk samarbejde i en ny tid” blev der redegjort for de *mål og politiske prioriteringer* som strukturforandringerne 1995 blev grundet på.

Partigruppopolitisering blev inden for Nordisk Råd et stærkere fokuspunkt. Partigrupperne skulle være dynamoen i reformarbejdet. Virksomheden i partigrupperne skulle forstærkes så de kunne deltage aktivt i initiering, forberedelse og behandling af rådets sager. Partigrupperne overtog opgaven med at nominere til samtlige valg, som Valgkomitéen indstiller til plenarforsamlingen om at foretage. Tidligere mødte Nordisk Råds medlemmer primært som repræsentanter for de nationale delegationer. Efter 1995 har medlemmerne i højere grad forberedt sig til møder i Nordisk Råd gennem partigrupperne, ligesom det i højere grad er en samling af partigruppe-medlemmer, som stiller medlemsforslag.

2.4. Evaluering af 1995-reformen

Erfaringerne med at fokusere Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds arbejde på 3 søjler har haft meget positive effekter i forhold til at inddrage de geografiske områder systematisk i Nordisk Råds arbejde. Særligt har Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd haft gode erfaringer med samarbejdet med nærområderne i Baltikum og Nordvestrusland, som er blevet fremhævet via Nordisk Ministerråds nærområdeprogram og Nærområdeudvalgets arbejde. Nordisk Råd har oplevet, at organiseringen af samarbejdet med EU/EØS og om EU/EØS i Nordisk Råd har været mindre effektivt.

Imidlertid har det med tiden vist sig, at den geografiske tre-søjle-

opdeling ikke har været hensigtsmæssig som organisatorisk grundlag, da overensstemmelsen med Nordisk Ministerråds struktur er gået tabt. Der har været usikkerhed om, hvilket ministerråd de respektive fagudvalg korresponderer med. Nordisk Ministerråds 19 ministerråd svarer i hovedlinierne til den opdeling, man har af ministerier/fagområder i de enkelte lande; der er enighed om, at Nordisk Råd bør tilpasses disse.

Desuden har det været svært at sikre den nationale forankring, da der ikke var overensstemmelse med de nationale parlamenters udvalg. De tre søjler er gode retningslinier for arbejdet og har særligt virket efter hensigten i forhold til nærområdesamarbejdet.

Nordisk Råd har oplevet, at organisationsstrukturen har skabt uklarhed om, hvor enkelte fagområder hører hjemme, og at der har været en vis tovtrækning om sagerne mellem udvalgene.

Et af de væsentlige punkter i strukturreformen i 1995 var at vitalisere partigrupperne. Resultatet har været en klarere politisk profil på sager, som tages op af Nordisk Råd. Den øgede politiske samordning har ført til øget engagement og ansvar hos politikerne og forbedret båndene til de nationale partigrupper. Det er f.eks. i højere grad en samling af partigruppemedlemmer, som stiller medlemsforslag. Det har betydet en halvering af det årlige antal medlemsforslag, men forbedret opbakningen til disse.

Dialogen og samspillet mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har ikke på alle områder været så stor som ønskelig; dette skyldes delvis at strukturerne ikke korresponderer. Endvidere har man oplevet det problematisk, at Nordisk Råd kommer sent ind i behandlingen af ministerrådsforslag. Og man har kunnet konstatere, at det af og til har været vanskeligt at planlægge møder med ministre i forbindelse med Nordisk Råd møder, hvilket bl.a. kan skyldes, at ministrene ikke har haft en klar reference til et bestemt udvalg.

3. Nordisk Råds fremtidige politiske virkefelter og visioner

3.1. Politiske virkefelter set i forhold til ny struktur

Strategiarbejdsgruppen har på baggrund af debatten på Nordisk Råds 52. session, Nordisk Råds interne fællesmøde den 5. februar 2001, vismandspanelets 10 trender og samarbejdsministrenes 5 satsningsområder drøftet de fremtidige prioriteringer for Nordisk Råd.

Udenrigs- og sikkerhedspolitik og kontakten til andre internationale organisationer er meget vigtig og vil herunder særligt fremhæve nærområdestrategien. Strategiarbejdsgruppen har i den fremtidige struktur placeret disse arbejdsområder under Præsidiet, men der har været en del diskussion om, hvorvidt man skulle oprette et særligt udenrigs- og sikkerhedspolitisk udvalg, som kunne have kontakten til udenrigs- og forsvarsministre. Strategiarbejdsgruppen har lagt stor vægt på, at samtlige medlemmer af Nordisk Råd skal have et fagområde, altså også Præsidiets medlemmer. Præsidiets hidtidige store fokus på administrative spørgsmål har strategiarbejdsgruppen i linie med denne beslutning ønsket at aflaste Præsidiet med.

3.2. Nordisk Råd prioriterer fortsat sit arbejde på 3 geografiske områder (Norden, nærområderne og Europa)

Strategiarbejdsgruppen hæfter sig ved, at Vismandspanelet peger på, at globaliseringen generelt er positiv, men at den kan lede til, at mulighederne for national og demokratisk påvirkning formindskes. Strategiarbejdsgruppen er derfor enig med vismandspanelet i, at Norden i fællesskab bør virke for et tættere internationalt samarbejde og koordinere sin politik i internationale fora, at Norden bør arbejde for at fremme åbne relationer mellem landene, miljøbeskyttelse, og menneskerettigheder og samarbejde mellem arbejdsmar-

kedets parter og forbrugerorganisationer. Generelt bør Norden fremme det internationale regelværk med nordiske værdier.

3.2.1. Norden-søjlen

Det overordnede mål for Nordisk Råds virksomhed er at forstærke det interne nordiske samarbejde og samtidig udbygge det nordiske samarbejdes rolle og betydning på internationalt plan. Med udgangspunkt i de fællesnordiske værdier skal Nordisk Råd fortsætte det gode samarbejde med politisk fokus på problemer knyttet til det nordiske samarbejde, som måtte opstå for de nordiske medborgere. Nordisk Råd skal fortsat indgå i et samarbejde med Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer om at løse disse problemer.

Nordisk Råds nye struktur er baseret på fagudvalg. Det betyder imidlertid ikke, at Nordisk Råd vil stoppe fokuseringen på de 3 søjler, som blev fastlagt ved reformprocessen i 1995: Norden-, Nærområde- og Europa-søjlerne. Arbejdet ændres blot, således at det opdeles på fagudvalg, som varetager kontakterne på hvert fagområde.

Nordiske interesser i sikkerhed, økonomisk udvikling, miljø, flygtningespørgsmål, grænseregionalt samarbejde, beskæftigelse, fødevarerikkerhed, internethandel og en lang række andre spørgsmål kan ikke længere alene varetages i en nordisk sammenhæng. Globaliseringen har medført, at de nordiske lande på meget få samfundsforhold kan udforme en politik uden at tage hensyn til forhold i omverdenen.

3.2.2. EU/EØS/Europa

Nordisk Råd har i det sidste årti set det som sin opgave at skabe kendskab til og forståelse for de nordiske værdier og løsninger uden for Norden. I EU/EØS vedtages nye samarbejdsstrukturer og nye retsakter, som Nordisk Råd mener, at det er vigtigt at arbejde med at påvirke med et nordisk indhold, således at de nordiske værdier vil afspejles i EU/EØS; særligt vigtigt er dette på områder, hvor de nordiske lande har fælles interesser. Det gælder eksempelvis indenfor arbejdsmarkedet, kulturområdet, miljøbeskyttelse, et videns-

tungt erhvervsliv, velfærd, uddannelsesniveau, demokrati, åbenhed og gennemsigtig forvaltningspraksis.

De nordiske EU-statsministre har senest ved det nordiske statsministermøde primo juli 2001 bekræftet vigtigheden af at styrke den nordiske front i mellem de 3 nordiske EU-medlemslande, Danmark, Finland og Sverige. Statsministrene blev enige om, at mødes regelmæssigt forud for EU's topmøder. Island og Norge var optagne af, at disse møder giver dem mulighed for god information. Nordisk Råd mener, at det eksisterende nordiske samarbejde i Nordisk Råd vil være et godt forum for en parlamentarisk drøftelse med statsministrene om deres tanker. Nordisk Råd bifalder, at de nordiske landes EU/EØS samarbejde sættes på dagsordenen.

Nordisk Råd har siden slutningen af 1980'erne (Söderkomiteen, "Nordisk samarbejde i en ny tid" og de efterfølgende strukturændringer og prioriteringer) ment, at Nordisk Råd bør medvirke til, at den europæiske integration ikke kun får karakter af tilpasning til EU, men at Norden og det nordiske samarbejde påvirker på de områder, hvor man har noget at tilbyde EU/EØS. Vismandspanelet peger under den 3. trend "Integration i Europa" på, at det nordiske samarbejde så langt som muligt bør komme overens om fælles retningslinier i den politiske behandling inden for EU og om fælles ageren i vigtige spørgsmål, samt at der må ske en koordinering af den nordiske implementering af vigtige integrationsspørgsmål. Strategi-arbejdsgruppen tilslutter sig dette synspunkt og er meget positiv overfor forslagene i Nordisk Ministerråds strategiske satsninger på dette område.

Nordisk Råd vil i fremtiden øge dialogen med de nordiske medlemmer af Europa-Parlamentet om emner med særlig nordisk interesse.

3.2.3. Nordens nærområder

Det nordiske samarbejde for at styrke en stabil og fredelig udvikling i Nordens nærområder er blevet en vigtig bestanddel af det nordiske samarbejde. Med hensyn til de store behov for indsatser for opbygning af demokratiske institutioner, overgang til markedsøkonomi og

forbedring af miljø er der udarbejdet en nærområdestrategi for at sætte ressourcerne ind, hvor de vil gøre størst nytte.

I vismandsrapporten udvides begrebet "nærområde" til også at omfatte andre områder end Baltikum og Nordvestrusland. Nordisk Ministerråd har udarbejdet en ny nærområdestrategi, som vil blive behandlet selvstændigt på Nordisk Råds 53. session.

Nordisk Råd lægger meget vægt på, at de nordiske områder i Vestnorden inddrages i samarbejdet, herunder at man ser på samarbejde med nærområder i vest.

Udviklingen i Arktis har stor betydning for Norden, bl.a. når det gælder miljøudviklingen og de arktiske områders rolle i klimaudviklingen. Det er bl.a. vigtigt at udvikle gode samarbejdsformer med Arktisk Råd. Nordisk Ministerråd vil i løbet af 2001 fremlægge et forslag om nordisk samarbejde i Arktis.

Samarbejdet med Nordens nærområder har udviklet sig siden det blev indledt i begyndelsen af 1990-tallet. Samarbejdet med de baltiske lande foregår inden for fastlagte rammer og handler om stadig mere konkrete spørgsmål: miljø, samhandel, energi, arbejdet med børn og unges situation, kriminalitet, demokrati, erfaringer med relationer til EU, sikkerhedspolitik og mediernes rolle har været og vil være centrale punkter. I fremtiden vil samarbejdsområderne givetvis blive flere. En bedre samordning behøves for at hindre overlapning med nationale og andre internationale indsatser.

Prioriterede områder for indsatser overfor Rusland er fortsat: demokrati, miljø-/energi- og sundhedssituationen, kriminalitetsbekæmpelse, samhandel og transport.

Norden, eller dele af Norden, indgår i Arktis og Barents- og Østersøregionen. Tyngdepunktet i Nordisk Råds internationale virksomhed må også fremover ligge i et fordybet samarbejde med partnere i disse regioner og udvikling af disse strukturer. Samarbejdsaftalen med Baltisk Forsamling, det forstærkede parlamentariske samarbejde i Østersøregionen og kontakterne med parlamentarikerne i først og fremmest Nordvestrusland er vigtige elementer i nærområdesamarbejdet. Østersøsamarbejdet vil i fremtiden blive stadig mere vigtigt.

På samme måde må kontakterne til Vestnordisk Råd forstærkes. Vestnorden er en region, som i sin helhed ligger inden for Norden. Øget opmærksomhed på erhvervsliv, ressourcer og miljøspørgsmål i nord stiller krav om tættere kontakter mellem Vestnorden og øvrige dele af Norden. Også det nordiske Atlantsamarbejde berøres af disse spørgsmål. Det nordiske samarbejde bør være sin rolle som bro mellem Norge, Island, Færøerne, Grønland og EU bevidst, som også påpeget af vismandspanelet.

Angående Arktis- og Barentsområderne er vigtige samarbejdsområder de oprindelige folks mulighed for at bevare og udvikle deres traditionelle kultur; de særlige hensyn til det følsomme miljø; og den økonomiske og sociale udvikling generelt.

3.3. Udenrigs- og sikkerhedspolitik

Udenrigs- og sikkerhedspolitik har været drøftet på Nordisk Råds session siden 1992 og forsvarspolitik siden 1997. At fremme demokratisk udvikling, fred og sikkerhed, velfærd, samhandel, transport og bærekraftig udvikling er centrale spørgsmål for såvel Nordisk Råd som andre internationale organisationer. Det er derfor en opgave af højeste prioritet at udvikle samspillet mellem det internationale samarbejde og det nordiske samarbejde.

Vismandsrapporten peger på, at globaliseringen giver nye muligheder for det nordiske samarbejde. Strategiarbejdsgruppen mener, at globaliseringen og frihandelen kræver fælles regler, som sikrer at den sociale dimension, etiske hensyn og menneskerettigheder respekteres og at reglerne følges. Det indebærer et fortsat samarbejde om menneskerettigheder, miljøbeskyttelse, arbejdsmarkeds-spørgsmål, etablering af fælles regler for den internationale handel, modarbejdelse af korrupsion, fælles ageren over for at give udsatte grupper støtte og for at påvirke de, som er ansvarlige for udemokratiske styre og undertrykkelse.

De nordiske lande er FN's støtter og har ofte taget større ansvar og haft mere indflydelse end deres befolkningsmængde forudsætter. I de fredsbevarende operationer har Norden været en "stormagt".

Det er også vigtigt, at de nordiske lande engagerer sig for nordiske værdier og agerer aktivt i WTO, Verdensbanken og den internationale valutafond, IMF.

Det er vigtigt, at Nordisk Råd diskuterer globale spørgsmål for at fremme de fælles synspunkter.

Et grundlæggende mål for det nordiske samarbejde er at bidrage til fred, sikkerhed og stabilitet i Europa. De nordiske lande har valgt delvis forskellige sikkerhedspolitiske løsninger. Visse lande er medlemmer af NATO, mens andre samarbejder nært med NATO indenfor rammen af Partnerskab for Fred (PFP).

Nordisk Råd støtter alle landes ret til at arbejde for selv på demokratisk vis at vælge sin egen økonomiske og sikkerhedspolitiske integrations- og samarbejdsmodel.

Den militære spænding i Europa er tonet bort med den kolde krigs afslutning. I stedet rettes opmærksomheden på ikke-militære aspekter af sikkerhed og på at identificere, forebygge og håndtere strukturelle konflikter.

Nordisk Råd vil arbejde aktivt for fred og sikkerhed i Europa i nært samarbejde med andre mellemstatslige organer.

De nordiske lande har længe lagt vægt på at bidrage til konfliktforebyggende og fredsbevarende indsatser i forskellige former, ligesom humanitær hjælp til dem, som rammes af krig eller konflikter, er prioriteret. Det nordiske samarbejde om konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering bør udvikles yderligere. I tilknytning hertil vil det være værdifuldt med diskussioner på nordisk og på europæisk niveau om at udvikle minoritets-, flygtninge- og integrationspolitik. Ligesom den internationale kamp mod terrorisme må udvikles.

Udviklingen mod et udvidet sikkerhedsbegreb har også ledt til nye muligheder og ny interesse for regionalt og subregionalt samarbejde, ikke mindst inden for rammen af Organisationen for Sikkerhed og Samarbejde i Europa. I en sådan diskussion kan Nordisk Råd bidrage med erfaringer fra det nordiske samarbejde som en fremgangsrig model for at skabe og fordybe gode relationer mellem nabolande og -folk, hvilket har stor betydning for vores nærområdesamarbejde.

Strategiarbejdsgruppen mener, at de nordiske lande bør følge Vismandspanelets anbefaling af, at Norden – trods formelt set forskellige sikkerhedspolitiske og integrationspolitiske løsninger – opretholder nære sikkerhedspolitiske kontakter for at støtte præventive tiltag mod krig og voldsomme/væbnede konflikter og brede det nordiske kriseberedskab til også at omfatte andre end militære midler.

Nordisk Råds arbejde med Den Nordlige Dimension i EU skal videreudvikles, hvilket også understreges af, at Vismandspanelet peger på, at det nordiske samarbejde bør agere fælles for at konkretisere denne. At forstærke samarbejdet med Nordvestrusland og de baltiske stater kan bidrage til både økonomisk udvikling og sikkerhed i regionen.

I Nordisk Råds nye struktur skal Præsidiets behandle de overgribende politiske spørgsmål, udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, herunder konfliktforebyggelse, civil krisehåndtering og den nordlige dimension, og overgribende kontakter med regionale og internationale organisationer, mens udvalgene skal behandle sager, som drejer sig om konkrete faglige områder.

3.4. Nordisk kultur, uddannelse og forskning

Kultur, uddannelse, sprogfællesskab og ligestilling er grundstøtterne i det nordiske fællesskab. Vismandspanelet peger på, at internationaliseringen har medført en øget interesse for at søge sine rødder, og at det i de nordiske lande omfatter en nordisk dimension. Uddannelse er et nøglebegreb, når man taler om de nordiske landes internationale konkurrencekraft og om individets muligheder i informationssamfundet.

Nordisk Råd må arbejde for, at de nordiske borgere sikres kultur og uddannelse. Nordisk Råd støtter det nordiske arbejde i de frivillige organisationer. Nordisk Råd vil arbejde for, at det nordiske sprogfællesskab bevares og udbygges. Nordisk Råd betragter fællesnordisk tv-samarbejde som et vigtigt element i sprogforståelse på tværs af grænserne.

Nordisk samarbejde om forskning bør i de kommende år fremmes, da et nordisk forskningsrum kan være et godt laboratorium for at udvikle projekter til de europæiske forskningsstøtteordninger og til internationale sammenhænge. Vismandspanelet understreger uddannelse og forsknings betydning for den teknologiske udvikling, men understreger også, at en fortsat udvikling på det højteknologiske område er afhængig af bl.a. specialiseret forskning, hvorfor de anbefaler at koordinere uddannelses- og forskningspotentialet, samt at man i Norden satser på spidsforskningsbrancher inden for teknologi.

Strategiarbejdsgruppen vil understrege, at tendensen i den demografiske udvikling i Norden er, at arbejdskraftens gennemsnitsalder stiger. Nye grupper søger plads på arbejdsmarkedet. Det bliver stadig mere vigtigt, at kunne omuddanne sig. Disse elementer peger på behovet for livslang læring, voksenuddannelse og undersøgelser af realkompetencen. Det er vigtigt for alle i Norden, uanset alder, at have et godt kendskab til IT og en god almen uddannelse.

I Nordisk Råds nye struktur vil man have et *Kultur- og Uddannelsesudvalg*, som skal behandle spørgsmål om almen kultur og kunst i Norden og internationalt, et mangekulturelt Norden, film og medier, sprog, idræt, Foreningerne Norden og den frivillige sektor, børne- og ungdomskultur, grund- og sekundær skole, det nordiske uddannelsesmarked, folkeoplysning og voksenoplysning, livslang læring, forskning, forskeruddannelse og udveksling.

3.5. Miljø og naturressourcer (jord, skov, hav, luft, energikilder)

Nordisk Råd har vedtaget, at en bæredygtig brug af naturressourcer (jord, skov, hav, luft, energikilder) og en bæredygtig samfundsudvikling samt miljøbeskyttelse er væsentlige nordiske målsætninger. Nordisk Ministerråds strategi for et holdbart Norden og en bæredygtig udvikling har ikke kun klassiske miljøaspekter, men omfatter også bæredygtighed inden for ressourceudnyttelse mere bredt, herunder sociale forhold. Nordisk Råd vil arbejde for disse værdier,

således at Norden står for livskvalitet, både socialt, kulturelt og i forhold til bæredygtig udvikling. Vismandspanelets trend om miljø understreger muligheden af, at Norden kan virke som foregangsregion på bæredygtig anvendelse af naturressourcer, miljøbeskyttelse og samfundsindretning.

De nordiske lande bør arbejde for at skabe forståelse for et bæredygtigt brug af nordlige naturressourcer.

I Nordisk Råds nye struktur vil man have et *Miljø- og Naturressourceudvalg*, som skal behandle spørgsmål om miljø, jord- og skovbrug, fiskeri, bæredygtig udvikling og energi. Udvalget har det overordnede ansvar for bæredygtig udvikling (dermed også fødevare-siden af jordbrug, skovbrug og fiskeri).

3.6. Velfærd, sociale og sundhedsordninger

Norden skal stå for livskvalitet. Det nordiske samarbejde skal sikre og forbedre indgåede nordiske aftaler og arbejde for, at de nordiske borgere har gode velfærdsvilkår. Det indebærer, at der må sættes fokus på en række problemstillinger, som knytter sig til velfærdssamfundets indretning og fremtid, f.eks. børn og unges situation og ligestilling.

Vismandspanelet understreger, at de nordiske velfærdssamfund er centrale bestanddele i den nordiske samhørighedsfølelse. Strategiarbejdsgruppen støtter ministerrådets bestræbelser på, at gøre de nordiske landes socialforsikringsordninger, pensioner m.m. tilgængelige over grænserne.

I Nordisk Råds nye struktur vil man have et *Velfærdsudvalg*, som skal behandle spørgsmål om velfærds- og tryghedsordninger, social og sundhed, handicap, byg og bolig, familie, børn og unge, narko, alkohol og andre misbrugsproblemer.

3.7. Medborger- og forbrugerrettigheder

De nordiske lande arbejder aktivt for udviklingen af stabile demokratier og for varetagelse af såvel medborgernes rettigheder som menneskerettighederne generelt. Forbrugernes situation er en af de

meget aktuelle problemstillinger, som drøftes i de nordiske lande og Nordisk Råd. Den øgede internationale handel betyder, at forbrugerne skal tage stilling til nye varer og nye former for samhandel over internet. Forbrugernes rettigheder og sikkerhed må sikres.

Nordisk Råds virksomhed skal bl.a. rettes mod forhold, som berører de nordiske borgeres daglige liv. Nordisk Råd har derfor i de sidste år arbejdet med "Et grænseløst Norden", som skal sikre at alle hindringer og problemer, som hænger sammen med grænserne mellem de nordiske lande, fjernes, men begrebet står også for åbenhed over for og engagement i verden omkring os.

Overgribende opgaver er at stabilisere og videreudvikle demokrati og retssamfundet, fremme respekten for menneskerettighederne, forbedre markedsøkonomiernes funktion og mulighederne for uddannelse og tilgangen til et fungerende sundhedsvæsen samt fremme en ansvarlig ressourceudnyttelse.

Strategiarbejdsgruppen lægger vægt på, at problemer med opfyldelse af nordboers rettigheder, som også omtalt af vismandspanelet, løses. Strategiarbejdsgruppen mener, at såvel Nordisk Råd som Nordisk Ministerråd skal gøre en større indsats for at skabe og arbejde for at fjerne hindringer for den frie bevægelighed i Norden.

Strategiarbejdsgruppen vil også pege på, at den demografiske udvikling og migrationsstrømmene vil kræve løsninger, både da Norden i fremtiden kan få brug for arbejdskraft, og da Norden er afhængig af den flygtninge- og indvandrerpolitik, som EU p.t. udvikler. Den internationale kriminalitetsbekæmpelse må sikres, herunder kampen må terrorisme.

I Nordisk Råds nye struktur vil man have et *Medborger- og Forbrugerudvalg*, som skal behandle spørgsmål om demokrati, menneskerettigheder, medborgerrettigheder, ligestilling, forbruger, sikre fødevarer, kriminalitetsbekæmpelse, lovgivning, indvandring og flygtninge og samarbejde mod racisme.

3.8. Et konkurrencedygtigt Norden – Erhvervsvilkår

Nordisk Råds arbejde med "Et grænseløst Norden" og med at fjerne hindringer og problemer, som hænger sammen med grænserne

mellem de nordiske lande, skal også sikre at de nordiske lande ikke indbyrdes opstiller hindringer, men derimod at Norden fremstår som en erhvervsregion, hvor den samlede vækst skulle blive større ved samlet indsats. Herunder er det vigtigt at se på den regionale udvikling, samfundenes skattegrundlag, samhandel, transport og infrastruktur.

Norden har været karakteriseret af nordisk samhørighed og nordiske velfærdssamfund med en stærk økonomi. Norden som hjemmemarked både for arbejdskraft og varer er et vigtigt konkurrenceparameter i en stadig mere internationaliseret verden, understreger vismandspanelet. De nordiske lande må derfor sørge for, at der ikke er hindringer for arbejdskraft, varer, serviceydelser og kapital mellem de nordiske lande og sikre, at det nordiske arbejdsmarked og arbejdstagernes rettigheder over grænserne bør udvikles.

I Nordisk Råds nye struktur vil man have et *Næringsudvalg*, som skal behandle spørgsmål om rammebetingelser for økonomi og produktion, næring/industri, indre marked, fri bevægelighed, fjernelse af grænsehindringer, handel, regioner og strukturstøtte, beskæftigelse og arbejdsmarked, arbejdsmiljø, infrastruktur/transport, kommunikation og IT.

4. Nordisk Råds ny struktur

Arbejdsgruppen om strategi for det fremtidige nordiske samarbejde foreslår, at Nordisk Råd i fremtiden arbejder efter følgende struktur, som består af et præsidium og 5 fagudvalg samt en Kontrolkomité og en Valgkomité. Nordisk Råd vil således i fremtiden have et Kultur- og Uddannelsesudvalg, et Velfærdsudvalg, et Medborger- og Forbrugerudvalg, et Miljø- og Naturressourceudvalg og et Næringsudvalg.

Nordisk Råds arbejdsopgaver fordeles som følger:

4.1. Præsidiet

- Overgribende politiske og administrative spørgsmål, herunder Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds budget,
- Udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, herunder konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering og nordlige dimension,
- Overgribende kontakter med regionale og internationale organisationer (om nærområdesamarbejde, om samarbejde med EU/EØS, OSCE, FN osv.).

4.2. Kultur- og Uddannelsesudvalget

Kultur

- Almen kultur og kunst i Norden og internationalt
- Et mangekulturelt og multietnisk Norden
- Film og medier
- Sprog
- Idræt
- Foreningerne Norden, den frivillige sektor
- Børne og ungdomskultur

Undervisning

- Grund- og sekundær skole
- Det nordiske uddannelsesmarked
- Folkeoplysning og voksenoplysning
- Livslang læring

Forskning

- Forskning
- Forskeruddannelse og udveksling

4.3. Velfærdsudvalget

- Velfærds- og tryghedsordninger
- Social og sundhed
- Handicap
- Byg og bolig
- Familie
- Børn og unge
- Narko, alkohol og andre misbrugsproblemer

4.4. Medborger- og Forbrugerudvalget

- Demokrati
- Menneskerettigheder
- Medborgerrettigheder
- Ligestilling
- Forbruger
- Sikre fødevarer
- Kriminalitetsbekæmpelse
- Lovgivning
- Indvandring og flygtninge
- Samarbejde mod racisme

4.5. Miljø- og Naturressourceudvalget

- Miljø
- Jord- og skovbrug
- Fisk
- Bæredygtig udvikling
- Energi

4.6. Næringsudvalget

- Rammebetingelser for økonomi og produktion
- Næring/industri
- Indre marked, fri bevægelighed, fjernelse af grænsehindringer, handel
- Regioner og strukturstøtte
- Beskæftigelse og arbejdsmarked
- Arbejdsmiljø
- Infrastruktur/transport
- Kommunikation
- IT

4.7. Kontrollkomiteen

Kontrol- og revisionsopgaver

4.8. Valgkomiteen

Valg til Nordisk Råds organer

5. Principper for og krav til Nordisk Råds ny struktur

5.1. Overordnede overvejelser

Strategiarbejdsgruppen har set det som sin opgave at skabe en struktur, der er bedre i harmoni med Nordisk Ministerråds struktur, er gennemskuelig for udenforstående f.eks. fra andre internationale organisationer, sikrer fleksibilitet, sikrer mulighed for behandling af tværfaglige emner og giver muligheder for hurtig ad hoc behandling af særlige sager.

Strategiarbejdsgruppen har med den nye struktur ønsket at synliggøre placeringen af fagområder, således at kommunikationen med nationale parlamenter og med Nordisk Ministerråd bliver mere gennemskuelig.

Samtidig har det ikke undgået strategiarbejdsgruppens opmærksomhed, at Baltisk Forsamling arbejder i 8 fagudvalg, Benelux-parlamentet arbejder i 7 fagudvalg, Europarådet i 10 fagudvalg og Europa-Parlamentet i 17 fagudvalg.

Nordisk Råds nye struktur er som allerede nævnt baseret på fagudvalg, hvilket bryder med de seneste 6 års geografiske udvalgsstruktur. De geografiske udvalg har spillet en væsentlig rolle for at synliggøre tredelingen af det nordiske samarbejde, men har samtidig betydet en række problemer med samspil med de nationale parlamenteres udvalg og med Nordisk Ministerråd. Nordisk Råd ønsker med den nye struktur at bevare den geografiske tredeling af arbejdet og gøre denne endnu mere betydningsfuld, da alle 5 fagudvalg tillægges et ansvar for at behandle sagerne i et nordisk, et europæisk og et nærområdeperspektiv.

Det har været vigtigt for strategiarbejdsgruppen at skabe en struktur, som er så enkelt og samtidig robust, at Nordisk Råd kan tage aktuelle nye samarbejdsområder op uden at skulle oprette en ny struktur.

I den nye struktur vil der være emner, som ikke entydigt kan placeres i et af udvalgene. Sådanne tildeles et udvalg som hovedansvarlig; dette må i samråd med de øvrige udvalg varetage sagen, f.eks. ved høringer i andre udvalg eller ved nedsættelse af tværgående arbejdsgrupper.

5.2. Præsidiets opgaver

Præsidiet skal behandle overgribende politiske og administrative spørgsmål, herunder Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds budget; udenrigs- og sikkerhedspolitiske spørgsmål, herunder konfliktforebyggelse og civil krisehåndtering og nordlige dimension; overgribende kontakter med regionale og internationale organisationer, hovedlinierne i nærområdesamarbejdet, hovedlinierne i samarbejdet med EU/EØS, OSCE, FN osv.

Præsidiet er Nordisk Råds højeste organ mellem plenarforsamlingerne og må som sådant behandle de overgribende politiske spørgsmål, herunder behandlingen af såvel Nordisk Råds interne budget, som Nordisk Ministerråds budget for det nordiske samarbejde.

Udenrigs- og sikkerhedspolitik har været behandlet på Nordisk Råds sessioner siden 1992. At fremme demokratisk udvikling, fred og sikkerhed, velfærd og bærekraftig udvikling er centrale spørgsmål for såvel Nordisk Råd som andre internationale organisationer. Det er derfor en opgave af højeste prioritet at udvikle samspillet mellem det internationale samarbejde og det nordiske samarbejde. Udenrigs- og sikkerhedspolitikken er et vigtigt og overgribende område og bør derfor være Præsidiets hovedansvar.

Præsidiet varetager de overgribende kontakter med regionale og internationale organisationer om nærområdesamarbejde, Baltisk Forsamling, EU/EØS, Europarådet, OSCE, FN osv., mens Nordisk Råds udvalg varetager sektorfaglige relationer, særligt når det drejer sig om nærområde- og EU/EØS-spørgsmål.

Præsidiet har en ledende og samordnende/koordinerende rolle, hvilket betyder, at præsidenten skal holde jævnlige møder med

udvalgenes formænd og partigruppernes formænd, hvor man drøfter fremdriften i rådets arbejde og de konkrete arbejdsplaner i udvalg.

5.3. Udvalgenes arbejdsopgaver

Kultur- og Uddannelsesudvalget skal behandle spørgsmål om almen kultur og kunst i Norden og internationalt, et mangekulturelt og multietnisk Norden, film og medier, sprog, idræt, Foreningerne Norden og den frivillige sektor, børne og ungdomskultur, grund- og sekundær skole, det nordiske uddannelsesmarked, folkeoplysning og voksenoplæring, livslang læring, forskning, forskeruddannelse og udveksling.

Velfærdsudvalget skal behandle spørgsmål om velfærds- og tryghedsordninger, social og sundhed, handicap, byg og bolig, familie, børn og unge, narko og anden form for misbrug (alkohol m.v.).

Medborger- og Forbrugerudvalget skal behandle spørgsmål om demokrati, menneskerettigheder, medborgerrettigheder, ligestilling, forbruger, sikre fødevarer, kriminalitetsbekæmpelse, lovgivning, indvandring og flygtninge og samarbejde mod racisme.

Miljø- og Naturresourceudvalget skal behandle spørgsmål om miljø, jord- og skovbrug, fiskeri, bæredygtig udvikling og energi. Udvalget har det overordnede ansvar for bæredygtig udvikling (dermed med fødevarer siden af jordbrug, skovbrug og fiskeri).

Næringsudvalget skal behandle spørgsmål om rammebetingelser for økonomi og produktion, næring/industri, indre marked, fri bevægelighed, fjernelse af grænsehindringer, handel, regioner og strukturstøtte, beskæftigelse og arbejdsmarked, arbejdsmiljø, infrastruktur/transport, kommunikation og IT.

5.4. Præsidiets, udvalgenes og Kontrolkomitéens arbejdsform

Præsidiets består af 13 medlemmer. Udvalgene består af 15 medlemmer, bortset fra Næringsudvalget som består af 14 medlemmer.

Hvert udvalg har en formand og en næstformand. Kontrolkomitéen består af 5 medlemmer, som ikke samtidig kan sidde i Præsidiet.

Præsidenten og formændene for udvalgene og Kontrolkomitéen er ansvarlige for, at deres respektive organer har en aktuel arbejdsplan, og for forberedelsen af møder og andre sammenkomster, herunder forbindelser til nationale og internationale organer.

I perioden 1995-2001 har Nordisk Råds udvalg arbejdet med aktivt formandskab, hvor formand og 2 næstformænd har fungeret som politisk beredende organer. Formandens opgave vil i fremtiden være at sammensætte dagsordenen i samarbejde med rådssekretariatet og lede arbejdet i udvalget. Næstformandens rolle er at lede arbejdet i formandens fravær.

6. National forankring

Udvalgene samarbejder med nationale parlamenters tilsvarende udvalg. Den nye struktur skal sikre, at det er muligt at identificere, hvor medlemmer med national fagkompetence kan placeres, og at det er gennemskueligt for de nationale udvalg, hvis de får henvendelse fra eller skal henvende sig til Nordisk Råd.

National forankring har været et stort debattemne i strategiarbejdsgruppens arbejde. Strategiarbejdsgruppen finder, at den nationale forankring er afhængig af en lang række forhold, som må virke sammen for at forbedre den nationale forankring:

- Der bør være overensstemmelse mellem medlemmernes interesser og deres placering i Nordisk Råd,
- Nordisk Råds dagsorden skal reflektere aktuelle nationale og EU sager,
- Regeringerne bør orientere parlamenterne om opfølgningen af Nordisk Råds rekommandationer,
- Gensidig orientering mellem de nationale udvalgssekretærer og Nordisk Råds udvalgssekretærer skal sikre informationsudveksling om Nordisk Råds arbejde og de nationale parlamenters arbejde.

Strategiarbejdsgruppen har arbejdet med flere ideer til, hvordan den nationale forankring kan forbedres. Strategiarbejdsgruppen har besluttet at anbefale en model, hvor udvalgenes formænd er ansvarlige for at gennemføre samarbejdet med korresponderende nationale udvalg, f.eks. gennem møder, hvor man evt. kan inddrage medlemmer af andre internationale parlamentariske forsamlinger eller andre samarbejdende organer. Mødets dagsorden skal i givet fald udarbejdes i samarbejde med formændene for de nationale udvalg. Sådan-

ne møder kan tjene til erfaringsudveksling om nationale løsninger på et givent område, som de øvrige nordiske lande kan drage nytte af at kende. Endvidere kan møderne tjene til at sikre nordisk koordinering på internationalt niveau med henblik på eventuel fælles ageren.

Strategiarbejdsgruppen vil endvidere pege på partigruppernes vigtige rolle for at sikre national forankring af Nordisk Råds arbejde og beslutninger.

7. Nye eller ændrede arbejdsformer

Strategiarbejdsgruppen har drøftet spørgsmålet, om Nordisk Råd skal afholde en eller flere sessioner årligt og om tidspunktet for sessionen. Konklusionen er, at Nordisk Råd bør afholde en session årligt, men at der er mulighed for at afholde ekstrasessioner, som Forretningsordenen giver adgang til.

Sessionen bør koncentreres om en række temaer, som Præsidiet træffer beslutning om på baggrund af udvalgenes prioriterede arbejdsområder.

Strategiarbejdsgruppen mener, at Rådssekretariatet i større udstrækning skal sørge for, at der tages hensyn til EU's dagsorden i Nordisk Råds arbejde.

Vedrørende samarbejdet med Nordisk Ministerråd sætter arbejdsgruppen sin lid til, at behandlingen af budgetanalysen vil føre til forbedringer af samarbejdsprocessen med Nordisk Ministerråd, således at Nordisk Råd tidligt kommer ind i processen om Nordisk Ministerråds forslag, herunder budget.

Strategiarbejdsgruppen har drøftet vismandspanelet's forslag om at ændre de selvstyrende områders stilling i forhold til opfølgning af rekommandationer. Strategiarbejdsgruppen konstaterer, at der bør søges pragmatiske løsninger på, hvordan de selvstyrende områders regeringer forholder sig til Nordisk Råds rekommandationer.

Strategiarbejdsgruppen har i sit arbejde ikke drøftet partigruppepolitiseringen, som blev indført i 1995, grundigere, da strategiarbejdsgruppen ikke ønsker at ændre denne. Det er strategiarbejdsgruppen holdning, at partipolitiseringen har været med til at skabe dynamik i Nordisk Råds interne arbejde og at sætte fokus på væsentlige problemstillinger.

8. Reservationer

Der er indkommet 2 reservationer fra medlemmer af Arbejdsgruppen om strategi for det fremtidige nordiske samarbejde.

Reservationen fra Den Konservative Gruppe refererer til kapitel 5.2.

Præsidiets opgaver:

På vegne af Den Konservative Gruppe reserverer jeg mig mot strategigruppens forslag om Nordiska rådets utskottsstruktur samt presidiets oppgifter og sammansättning.

Rådet behöver ett utrikes- och säkerhetspolitiskt utskott. Presidiets oppgifter inom utrikes- och säkerhetspolitik bör flyttas till detta utskott. För att utskotten inte skall bli fler än fem kan medborgar- och konsumentutskottets oppgifter i huvudsak flyttas till välfärdsutskottet.

Presidiets roll som samordnande organ för rådet bör framhävas. Därför bör den i framtiden bestå av rådets president, utskottens ordföranden och vice ordföranden.

SIGRIÐUR ANNA ÞORÐARDOTTIR

Den Konservative Gruppe

Reservationen fra Den Socialdemokratiske Gruppe refererer til kapitel 7, 1. stykke:

Förläggningen av huvudsessionen har föranlett många diskussioner under ett antal år. Vi socialdemokrater har i samband med diskussionerna om Nordiska Rådets framtid drivit frågan om att förlägga Rådets huvudsession till vårterminen. Vårt förslag innebär att Nordiska Rådet håller fyra ordinarie möten där samtliga parlamentariker samlas per år.

Förslaget skulle innebära att utskottsmöten läggs i början av året och efter sommaren och sessioner på försommaren och senhösten. Försommarens huvudsessionen skulle i huvudsak behandla politiska teman och senhöstens session innehålla budgetbehandling och personval.

Ett av argumenten för en sådan förändring är arbetsbelastningen i samband med budgetbehandlingen i de nationella parlamenten. Det har visat sig svårt för såväl parlamentariker som ministrar att finna tid att förbereda och delta i sessionen.

Återkopplingen till Ministerrådet skulle kunna förbättras – två sessioner per år skulle ge fler tillfällen att diskutera uppföljningen av Nordiska Rådets ställningstaganden gentemot Ministerrådet.

Med detta förslag skulle effektiviteten i Rådets arbete kunna ökas. Som det ser ut i dagsläget har Nordiska Rådet minst fyra gemensamma rådsmöten, det vill säga utskotts-, presidie- och session, och med de temamöten som hålls blir det ofta fem möten där samtliga parlamentariker samlas. Vi föreslår att man försöker begränsa antalet gemensamma rådsmöten till fyra per år.

ANITA JOHANSSON

Den Socialdemokratiske Gruppe

Del 2 | Nordiska ministerrådet

Nya strategiska satsningar

Nya strategiska satsningar

Inledning

Det nya årtusendet kännetecknas av snabb förändring och nya utmaningar, vilkas verkningar återspeglas från det globala mellanstatliga planet till den enskilda människans livsvillkor. Norden och nordborna har den dubbla uppgiften att säkerställa den nordiska samhälls- och välfärdsmodellen för senare generationer och att ta sin plats och sitt ansvar för utvecklingen i vår världsdelen och globalt.

Det nordiska samarbetet är i grunden väl rustat för de kommande utmaningarna. I sin bredd, öppenhet och anpassningsförmåga och i den folkliga förankringen har det nordiska samarbetet unik styrka. Denna styrka måste ständigt utvecklas konkret genom en tät dialog med alla berörda nivåer: politiska beslutsfattare, offentliga myndigheter, frivilligområdet, fackliga sammanslutningar osv. I internationell jämförelse har de nordiska länderna och det nordiska samarbetet relativt begränsade resurser. Dessa måste målinriktas och användas så effektivt som möjligt till allas större nytta och fördel.

I samarbete kan de nordiska länderna förbättra förutsättningarna för fortsatt utveckling av det nordiska välfärdssamhället. Utbildningen, arbetet, den sociala tryggheten och delaktigheten i kulturen och samhället är hörnstenarna i den enskilda nordbons tillvaro. I kunskaps- och informationssamhället ställs den enskilda medborgaren framför ständiga krav om att utveckla sig både som aktiv medborgare och i arbetslivet. Livslångt lärande står centralt på den nationella och den internationella dagordningen. Ökad mobilitet, IKT-revolutionen, rätten till en sund miljö och hållbar utveckling är exempel på globala utvecklingstendenser som ställer nya krav. Integrationsprocessen i Europa påverkar i högsta grad den nordiska dagordningen.

Inför tjugohundratalets nya utmaningar är det på sin plats att betrakta det nordiska samarbetet i ljuset av Vismanspanelens omfattande analys och många förslag. Ett överslag av samarbetet inom Nordiska ministerrådets ram uppvisar en stor bredd och aktualitet. Ett tiotal nya fleråriga samarbets- eller handlingsprogram skall börja implementeras under år 2001. En ny strategi för ett Hållbart Norden och dess närområden intill 2020 har godkänts vid Nordiska rådets 6:e extrasession. En ny strategi för det nordiska närområdessamarbetet har färdigställts för behandling vid Rådets 53:e session hösten 2001. Andra styrinstrument för det nordiska samarbetet, såsom Generalsekreterarens budgetanalys 2000, nya rambestämmelser för de nordiska institutionerna och riktlinjer för integrering av jämställdhet i Nordiska ministerrådets verksamhet har utarbetats. Handlingsplaner och åtgärder bereds och genomförs i enlighet med de önskemål Nordiska rådets rekommendationer anvisar. Härtill kommer att vart ordförandeskap genom sitt program riktar samarbetets fokus till aktuella teman.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har utöver dessa planer och dokument följt upp Vismanspanelens rapport genom att peka ut fem områden, som vart för sig och tillsammans, är av särskilt strategiskt intresse för utvecklingen i Norden, i Europa och globalt under de kommande åren. Dessa är:

1. **Teknologisk utveckling, särskilt informationssamhällets frågor samt nordisk spetsforskning**
2. **Välfärd inkl. nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor**
3. **Den inre marknaden i Norden inkl. samarbete för att avlägsna gränshinder**
4. **Samarbetet med grannländer och -regioner**
5. **Miljö och hållbar utveckling**

Vart och ett av de nämnda områdena är tvärsektorielt i den mening att det omspannar aktiviteter utöver sektorindelningen i Nordiska ministerrådet. Vidare är avsikten att områdena kompletterar varandra. Tillsammans omfattar de en betydande andel av det pågåen-

de nordiska samarbetet och av trenderna i Vismanspanelens rapport.

I det följande beskrivs vart område kort och sammanfattande med förslag till åtgärder inom de närmaste åren. Förslagen baseras i många fall på beredning som redan gjorts eller samarbete som pågår. Närmare precisering av åtgärdsförslagen företas inom ramen för utarbetande av handlings- och arbetsprogram där även de budgetmässiga konsekvenserna analyseras.

1. Teknologisk utveckling – särskilt informations-samhällets frågor samt nordisk spetsforskning

Den teknologiska utvecklingen handlar inte endast om staternas och industrins förmåga att utnyttja och tillämpa nya teknologier för att stärka eller bevara komparativa konkurrensfördelar. I lika hög grad är det fråga om vilka villkor och möjligheter – i positiv eller negativ riktning – som ny teknologi ger den enskilda medborgaren inom utbildningen, arbetet och vardagen. Informations-samhället handlar snarare om innehåll, språk och kultur, än om teknologi.

De nordiska länderna har under de senaste 10–20 åren utbyggt den digitala infrastrukturen till en nivå som motsvaras på ett fåtal andra ställen i världen. Det behövs en enhetlig syn på de konsekvenser som omställningen till kunskapsbaserad teknologi har dels för den interna samhällsutvecklingen i de nordiska länderna, dels för Nordens fortsatta utveckling som ett högkompetensområde för informations- och kommunikationsteknologi (IKT) i ett globalt och regionalt perspektiv

Norden är i internationell jämförelse en avancerad "IKT-region". Det är ett nordiskt intresse att tillämpningen av moderna teknologier till den del stater har möjligheter att influera detta sker i öppen samverkan med klara spelregler. Samarbetet inom bl.a. Östersjöstaternas råd och inom ramen för EU:s nordliga dimension med IKT-frågor bör föras vidare med starkt nordiskt engagemang.

Aktivt medborgarskap

Alla grupper i samhället måste inlemmas i den teknologiska omställningsprocessen så att man inte skapar en klyfta mellan dem som använder ny teknologi och sådana som blir utanför. Hänsyn bör tas till variabler som kön, ålder, etnicitet och geografi. Spridningen av

teknologi och kunskap skall understöda utbildningen av kvalificerade och aktiva medborgare samt säkerställa optimala möjligheter för alla medlemmar i samhället till information och kommunikation i ett IKT-samhälle för alla. De nordiska regeringarna stöder en politik som aktivt och på alla plan sörjer för att medborgarna motiveras att ta del i beslut, inlärning och bruk av ny teknologi i förbindelse med digital förvaltning. Utvecklandet av mål och indikatorer för värdering av och utbyte av erfarenheter om de nordiska ländernas nationella IKT-politik kan bidra till utarbetande av nordiska modeller för bl.a. medborgarnas deltagande i omställningen till det kunskapsbaserade samhället i ett perspektiv av livslångt lärande.

Förslag till åtgärder

- aktivt deltagande av medborgarna i IKT samt frivilligsektorns roll stöds genom analyser och åtgärdsförslag,
- konsekvensanalyser av ibruktandet av digital förvaltning (eGovernment) görs på ett nordiskt plan,
- mål och indikatorer utvecklas för värdering av och utbyte av erfarenheter om de nordiska ländernas IKT-politik i ett internationellt perspektiv (bench-marking).

Kompetensutveckling, undervisning och forskning

Den teknologiska utvecklingen ställer skarpt ökade krav med avseende på kompetensutveckling, undervisning och forskning. De nordiska länderna är tillsvidare relativt väl situerade till följd av traditionellt höga standarder på undervisningen och satsningar på utbildnings- och forskningsverksamhet. Den nya informationsteknologin har införts i skolundervisningen i ett tidigt stadium jämfört med många andra länder. IKT-sektorns stora betydelse i de nordiska ländernas industri och näringsliv har stimulerat kompetensutveckling och forskning på området. Vissa högteknologibranscher redovisar redan allt större svårigheter att rekrytera kvalificerad arbetskraft i Norden. Ett femårigt pilotprojekt för att etablera några nordiska spetsforskningsenheter (centers of excellence, CoE) på det teknisk-naturvetenskapliga området har beslutats av NMR i juni 2001.

Det internationella perspektivet i det nordiska samarbetet inom utbildning och forskning bör stärkas genom en större öppenhet gentemot andra samarbetsfora utanför Norden, bl.a. EU, Europarådet, OECD och UNESCO.

Förslag till åtgärder

- utveckla forskningsinstitutioner genom konkurrensbaserad ansökningsprocedur och på basis av existerande forskningsgrupper i Norden, som kan prestera forskningsresultat av världsklass, till nordiska spetsforskningsenheter (centers of excellence, CoE) eller nätverk av forskningsenheter av hög kvalitet. Syftet är bl. a. att höja vetenskaplig kvalitet, tillförsäkra erforderlig ”kritisk massa” i Norden, säkra effektivt utnyttjande av resurser och dyrbar infrastruktur samt locka forskare och studerande från andra länder. Målet är också att se till att tillämpad forskning i världsklass skall gagna nordisk industri,
- främja nordiska värden i den internationella debatten om livslångt lärande och utveckla flexibla och brukarvänliga formella och informella inlärningsprocesser som kompletterar, vidareutvecklar och fördjupar grundutbildningen ända från barn- och ungdomsåren. Samtidigt bör utbildningsinsatser riktade till arbetsmarknaden stärkas. Det är en utmaning för de nordiska länderna att sörja för att alla invånare säkras möjligheter till livslångt lärande,
- utveckla existerande eller nya nordiska stödordningar utgående från resultaten av pågående utredningar om stödordningarna inom utbildningssektorn. Inom de olika stödordningarna ingår verksamhet som inrymmer IKT och andra högteknologiska element,
- effektivt utnyttja nordiska utväxlings-, praktik- och stipendiatprogram till att stimulera kompetensutveckling. Det bör utredas vilka värderingar som ligger till grund för utvecklingen och synligheten av de nordiska mobilitetsprogrammets förhållande till europeiska avtal och program, men också gränsregionalt samarbete inom Norden,

- utveckla IT som pedagogiskt verktyg – bl.a. nytt undervisningsmaterial och nya pedagogiska verktyg samt annan utveckling av distansutbildning och virtuella undervisningsmiljöer.

Kultur-, media- och språkpolitik

På kultur- och mediaområdet hör de nordiska länderna till dem som intensivt utnyttjar modern informations- och kommunikationsteknologi. De nordiska länderna är små språkområden med en begränsad marknad och de står inte särskilt starkt vad avser produktion av innehåll för de nya digitala medierna. Den tekniska utvecklingen och konvergensen mellan media-, tele- och IT-sektorernas teknologier skapar nya villkor och medför stora förändringar inom mediaområdet som helhet. Detta gäller både traditionella medier (tv, radio, film, dagspress) och nya medier och kommunikationsformer, som opererar internationellt och ökar konkurrenstrycket mot det nordiska media- och kulturutbudet.

De nordiska länderna behöver, i likhet med andra länder, en klar politik för kulturförmedling och media om man vill säkra, att ländernas eget kulturutbud inte helt marginaliseras av det snabbt ökande konkurrerande utbudet från resten av världen. Det bör utvecklas en samstämd ny politik avseende informationssamhällets kulturpolitiska dimensioner med särskild vikt på digital innehållsproduktion och multimediafrågor.

Förslag till åtgärder

- stärka Nordens konkurrensförmåga i den digitala innehållsproduktionen. Härför krävs nordiskt samarbete kring nya digitala medier. Man undersöker möjligheterna att inrätta ny nordisk multimediafond med syftet att stimulera produktionen av nordiska digitala mediaproduktioner,
- samarbeta mera intensivt för att hitta lösningar på upphovsrättsliga frågor avseende nya medier för att skapa en bra grogrund för vidareutvecklingen av nordisk konst och kultur,

- på ett nordiskt plan analysera vilka konsekvenser utvecklingen av konvergensen mellan media-, tele- och IT-sektorernas teknologi har för nordiskt media- och kulturutbud,
- samnordiskt utveckla språkteknologiska verktyg såsom översättningsprogram och teknologi för att understöda användningen av nordiska språk och nordisk kultur- och mediaproduktion samt understöda kontakter mellan universitet och högskolor kring forskning på detta område med syftet att utveckla specialkunskap i Norden på det IT-baserade språkteknologiska området.

2. Välfärd inkl. nordbors rättigheter och möjligheter att leva, arbeta, studera i ett annat nordiskt land samt demografi- och migrationsfrågor

De nordiska länderna präglas av goda levnadsvillkor för flertalet av invånarna med god tillväxt, trygghetssystem för alla, relativt jämn inkomstfördelning, tillgång till kvalitativt god sjukvård och till utbildning. Välfärdsprestationerna är i den nordiska välfärdsmodellen baserade på integreringen mellan social trygghet och stabil ekonomisk utveckling. Samarbete mellan myndigheter och frivilligorganisationer är ett viktigt inslag i säkringen av de nordiska ländernas sociala integration och stabilitet.

Både i Norden och Europa utmanas nu de sociala trygghetssystemen av en åldrande befolkning och sjunkande fertilitet, ökad invandring, relativt hög arbetslöshet i vissa länder och ökad risk för fler marginaliserade grupper. Den demografiska utvecklingen medför att den aktiva arbetsföra befolkningsandelen sjunker inom en relativt kort framtid samtidigt som den växande äldrebefolkningen kommer att ställa högre krav på den offentliga sektorns hållbarhet. Länderna måste finna strategier för hur dessa nya behov skall kunna mötas med begränsade resurser. Villkoren för en hållbar utveckling inom social- och hälsosektorerna kommer att till stor del vara beroende av arbetsmarknadens möjligheter och hur förutsättningarna för välstånd och god hälsa överförs från vår generation till nästa.

Globaliseringen och internationaliseringen medför sannolikt ökad press när det gäller finansieringen av de nordiska ländernas välfärdssystem. Detta gäller särskilt på skatteområdet. Det är således lämpligt att de nordiska länderna gemensamt utreder vilka effekter en t.ex. ökad skattekonkurrens inom/från EU kan komma att få för statsintäkterna i de nordiska länderna och därmed hur de värden som ligger till grund för den nordiska välfärdsmodellen kan värnas, utvecklas och om möjligt främjas i debatten med övriga EU-länder och internationellt.

Det är samtidigt av stor betydelse att proaktivt analysera hur den offentliga sektorn kan effektiviseras ytterligare för att i ljuset av eventuella framtida minskade statsintäkter säkerställa att de nordiska välfärdssystemen även i fortsättningen kan upprätthålla ett rättvist, jämställt och demokratiskt samhälle.

Förslag till åtgärder

- värdera resultaten av de komparativa analyser över de nordiska ländernas välfärdsprestationer och modeller för deras utveckling som gjorts,
- arbeta med att undersöka utvecklingstendenserna i de nordiska samhällena med avseende på befolkningskoncentration och -urbanisering,
- arbeta med analys av välfärdssamhällets finansiering i ljuset av de framtida utmaningarna för de nordiska skattesystemen i en alltmer globaliserad miljö och vilka omläggningar de nordiska skattesystemen kan tänkas genomgå under de närmaste 10–15 åren
- utreda den offentliga ekonomins bärkraft med beaktande av den växande äldrebefolkningen och de utmaningar detta medför,

Nordbors rättigheter samt demografi och migration

Nordbornas rättigheter till exempel på arbetsmarknaden, inom utbildningen och det sociala området har utsträckts över nationsgränserna i Norden. Dessa nordiska vinningar har en fundamental betydelse för hur vanliga nordbor uppfattar nordiskt samarbete och nordisk identitet. Flera undersökningar som utförts av Nordiska ministerrådet under senare år uppvisar likväl att betydande praktiska problem förekommer vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Undersökningarna ger vid handen att svårigheterna delvis beror på bristande kunskap hos myndighetsinstanser i de nordiska länderna om vilka rättigheter de samnordiska konventionerna och avtalen egentligen ger.

En gemensam nordisk arbetsmarknad, fungerande tillgång till studier eller utbildning i ett annat nordiskt land och socialförsäk-

ringssystem som ger trygghet vid mobilitet utgör väsentliga konkurrensfördelar. Globaliseringen och skärpt internationell konkurrens har under de senaste 10 åren bland annat lett till en kraftig ökning i företagsintegrationen i Norden. Nordens betydelse som dynamiskt tillväxtområde är beroende av att den kulturella samhörigheten och incitamenten för mobilitet inom Norden stärks. Globalt ökande migration skapar behov för att det växande antalet tredjelands medborgare med fast uppehållstillstånd i ett nordiskt land skall inlemmas i denna process.

Förslag till åtgärder

- nordbornas rättigheter kartläggs och redovisas i samlad och klar presentation till myndigheter och medborgare i de nordiska länderna. Telefontjänsten till medborgarna Hallå Norden har inlett verksamhet i samtliga nordiska länder under år 2001, dess verksamhet uppföljs regelbundet med syftet att förbättra servicen och åtgärda de problem som redovisas. De nordiska regeringarna vinnlägger sig om att avlägsna konkreta hinder för personers rörlighet i Norden genom samnordisk aktion, bilaterala processer eller interna åtgärder,
- komparativ analys för genomgång och värdering av de nordiska ländernas åtgärder för att integrera invandrare i arbetsmarknaden genomförs,
- främjandet av nordisk identitet och information om Norden riktad till inflyttade i de nordiska länderna tas med som ett genomströmmande element i kultur- och utbildningsverksamheten, i utvecklandet av strategin för barn och unga och i samarbetet med frivilligorganisationerna i syfte att inleda beredning av en samlad strategi för "nya nordbor".

3. Den inre marknaden i Norden inkl. samarbete för att avlägsna gränshinder

Inom loppet av de senaste 30–40 åren har de nordiska ländernas näringsliv genomgått två faser av utökat nordiskt samarbete och är nu på god väg in i ett nytt skede. I den första fasen utvecklades och konsoliderades Norden som en form för utvidgad hemmamarknad för de egna industrierna. I den andra inträffade – på basen av de styrkepositioner som den nordiska exporten byggt upp – en penetration i den europeiska marknaden, inte minst inom ramen för Nordens EU- och EES-status. Idag har näringslivets intresse igen riktats mot Norden som hemmamarknad. Intresset gäller inte nu i första hand exportmöjligheter till de nordiska närbelägna marknaderna utan snarare möjligheterna att samfällt utnyttja vissa nyckelelement i den infrastruktur som är avgörande för näringslivets konkurrensförmåga, såsom arbetskraft, kunskaper, forskningsresurser, innovationer och strategiska nätverk. Norden framstår således som en ”gränslös” inre marknad och en gemensam resursbas för viktiga företags-satsningar inom ramarna för den nya kunskapsbaserade ekonomin. Nya regionala integrations-satsningar inom Norden avtäckar ett behov att avlägsna gränsbarriärer som ställer sig i vägen för ett fullt utnyttjande av dessa områdets samlade möjligheter.

Det växande intresset inom näringslivet för att mera aktivt än hittills utnyttja Norden som en resursstark hemmabas för sin globalt inriktade verksamhet ställer nya krav på den politiska delen av det nordiska samarbetet. Tidigare perioders strävanden mot gemensamma samlösningar i syfte att skapa en avgränsad nordisk hemmamarknad för den egna industrin, egna tekniska och andra typer av

säkerhetsstandarder osv., är inte längre ändamålsenliga. I stället för särlösningar krävs idag snarare policyinsatser som kan medverka till att näringslivets verksamhetsbetingelser i Norden ligger i den absoluta fronten av den internationella utvecklingen. Policyinsatser bör inriktas på att komma åt störningar i den inre marknadens funktion, för att på så sätt underlätta för de nordiska företagen att fullt ut kunna utnyttja de fördelar den inre marknaden innebär. Sådana åtgärder måste givetvis vidtas inom de rättsliga ramarna för EU-medlemskap och EES-avtalet.

Nordiska ministerrådets samarbete inom de ekonomiska och finansiella områdena skall bidra till en balanserad ekonomisk, ekologisk och socialt hållbar utveckling i Norden, lägga grunden för en mer omfattande ekonomisk integration med Europa samt främja nordiska intressen internationellt. Med syfte att stärka den nordiska välfärdsmodellen bör finanspolitiken formuleras så att den främjar strukturreform, tillväxt och sysselsättning. De nordiska ekonomi- och finansministrarna har redan länge argumenterat för en stabilitetsinriktad finanspolitik som kännetecknas av en sund statsekonomi och låg inflation. Den fördjupade ekonomiska integrationen som den ekonomiska och monetära unionen fått till stånd i EU kommer att ge återverkningar på det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna. I den ekonomiska politiken spelar finans- och strukturpolitiken en allt större roll.

Förslag till åtgärder

- bättre nordisk samordning, informationsbyte och initiativ med beaktande av EU/EES och andra internationella fora avseende näringslagstiftning, bl.a. bolags- och konkurrenslagstiftning, arbetsmarknadsregler, skattelagstiftning, arbetsmiljö- och bygglagstiftning, regelverk för finans-, försäkrings-, och värdepappersmarknaderna m.m.,
- bättre nordisk samordning, informationsbyte och initiativ med beaktande av EU/EES och andra internationella fora avseende vissa strategiska kvalitetsnormer, tekniska standarder, handel med immateriella rättigheter, miljöcertifiering (gäller såväl revidering-

ar som framtagning av nya regelverk och normer). Det samma gäller för standardiseringsarbetet inom området industriprodukter i EU och andra internationella fora till exempel inom aktuella forskningsområden som gen-och bioteknologi,

- samarbete kring utveckling av gränsöverskridande nordiska logistik- och varudistributionssystem med tonvikt på de små och medelstora företagens behov, t.ex. inom byggvarusektorn,
- samarbetsprojekt och erfarenhetsutbyte kring möjligheterna att utnyttja tydliga miljöregler, flexibla arbetsorganisationsmodeller, en kvalitetsinriktad nordisk affärsetik och ett könsjämnt arbetskraftsutnyttjande som konkurrensfördelar på den internationella marknaden,
- ett fortsatt nordiskt och nordiskt-baltiskt samarbete bl.a. kopplat till lagstiftningsarbetet inom EU i syfte att främja en effektiv och välfungerande nordisk och nordisk-baltisk finans- och värdepappersmarknad.

4. Samarbetet med grannländer och -regioner

Europeiska unionen

Integrationsutvecklingen i Europa med särskild tonvikt på EU:s utvidgning och dess framtida utveckling utgör den viktigaste referensramen för de nordiska ländernas agerande och det nordiska samarbetet. Arbetet med aktuella EU- och EES-frågor ingår alltefter behov och gemensamt intresse i form av informationsutbyte, samråd, koordination och samfälliga initiativ numera i snart sagt all verksamhet inom Nordiska ministerrådets struktur. Detta arbete kommer fortsättningsvis att utgöra en omistlig och naturlig del av nordiskt samarbete.

Europeiska rådets möte i Göteborg kommer att influera EU:s dagordning tills det danska ordförandeskapet tar vid under hösten 2002. I den närmaste framtiden har EU:s utvidgning, den nordliga dimensionen och EU:s samarbete med Ryssland, civil och militär krishantering samt förberedelserna för regeringskonferensen 2004 fortgående en viktig roll även i det nordiska samarbetet. I samband med det nordiska statsministermötet den 1–2 juli 2001 i Imatra togs beslut om att de nordiska EU-medlemsstaternas statsministrar här efter möts före Europeiska rådets möten.

EU:s utvidgning kommer sannolikt att innebära att regionernas betydelse i EU stärks. Det nordiska samarbetet kan då få en tyngre regionalpolitisk roll än vad det har för närvarande. Det bör fungera tydligare som plattform för initiativ och agerande i frågor där de nordiska länderna gemensamt och i samarbete med likasinnade vill påverka den europeiska dagordningen.

Förslag till åtgärder

- framställa rekommendationer avseende områden på vilka de nordiska länderna med fördel kunde stärka sitt samarbete inom ramarna för EU.

Ny närområdesstrategi

Ett ministerrådsförslag till reviderad nordisk närområdesstrategi – ”Närmare Norden” – antogs av samarbetsministrarna den 6 mars 2001. Strategin innehåller en rad förslag som inte kan ses isolerade från Vismansrapporten. Förslaget har följande huvudsakliga innehåll: De huvudsakliga geografiska prioriteringarna behålls med bibehållen definition av närområdena; EU:s utvidgning medför likväl en successiv förskjutning österut av verksamhetens tyngdpunkt. Samarbetet med Baltikum ändrar karaktär till reguljärt myndighets-samarbete. Insatserna bör samlas till större projekt som ger synlig effekt i mottagarlandet och som är politiskt relevanta; detta innebär en ökad tema- och problemfokusering. NMR:s informationskontor och de nordiska beskickningarna ges en central roll i en ökad mottagarstyrning för att bättre motsvara mottagarländernas behov.

Förslaget förordar vidare en ökad differentiering och separata länderprogram för att ge optimalt resultat. Samarbetet med de baltiska länderna omstruktureras i samarbete med dem så att det i framtiden baseras på ett jämbördigt operativt och finansiellt partnerskap. De baltiska länderna bör ges möjlighet att delta i det ordinarie nordiska projektsamarbetet, när sådant deltagande är ändamålsenligt. För att uppnå en större genomslagskraft för närområdesprogrammen och en bättre koordinering av de nationella bilaterala insatserna har en sakkunnigkommitté tillsatts. Vidare bör arbetet koordineras bättre i förhållande till andra aktörer såsom EU och förstärkas och synliggörs i förhållande till bl.a. Östersjö- respektive Barentssamarbetena samt Arktiska rådet. När det gäller de instrument som står till buds – informationskontor, stipendieprogram och projekt – anses dessa tills vidare vara relevanta, men bör anpassas löpande i förhållande till den miljö där de är satta att verka. Följande särskilt prioriterade temata föreslås mot bakgrund av nationella bilaterala program och EU:s program: den nordiska välfärdsmodellen inklusive hälsa och jämställdhet mellan kvinnor och män, bärkraftigt resursutnyttjande med miljö och energi, barn och unga, kulturförmedling, konsumentpolitik och livsmedelssäkerhet. Minister-

rådsförslaget kommer att behandlas vid Nordiska rådets höstsession 2001.

I enlighet med den nya närområdesstrategin inleds år 2001 en översyn av ministerrådets arktiska program. Det nya programmet skall ta hänsyn till Arktiska rådets ökade tyngd som språkrör för det arktiska cirkumpolära området och definiera tyngdpunktsområden för nordiska insatser i det arktiska samarbetet, särskilt med hänsyn till den folkliga dimensionen knuten till det arktiska områdets ursprungsbefolkning. NMR:s aktiviteter i Arktis anpassas till Arktiska rådets målsättning, med ambitionen att söka synergi och undvika överlappningar. NMR deltar i Arktiska rådet i egenskap av observatör. Det finns också behov för en bättre koordinering mellan det nordiskt-arktiska forskningsprogrammet och de nationella och nordiska prioriteringarna.

Förslag till åtgärder

- Norden agerar proaktivt och synligt som aktör i verkställigheten och utvecklingen i samband med EU:s handlingsplan för den nordliga dimensionen. De nordiska regeringarna understryker i detta sammanhang särskilt behovet för ökat samarbete med nordvästra Ryssland och Kaliningrad. Utvecklandet av ett "arktiskt fönster" inom ramarna för den nordliga dimensionen understöds. Nordiska ministerrådets samarbete med Arktiska rådet tydliggörs med syfte finna samarbetsprojekt,
- samarbetet med de baltiska länderna omstruktureras i samarbete med dem alltmer mot konkreta program som i framtiden styrs och finansieras i jämbördigt partnerskap. Baltiskt deltagande i det nordiska samarbetet fortsätter på nuvarande flexibla bas och utvecklas där gemensamt intresse finns,
- de nordiska ländernas regeringar överväger initiativ för att förbättra samspelet och arbetsfördelningen mellan olika regionala och internationella organisationer och aktörer i Nordens närområden med syftet att bättre fokusera de politiska och finansiella insatserna.

Samarbete med Nordens västliga grannländer

Samarbetet i Västnorden präglas av regionens geografiska läge och demografi. Samarbetet bör här bestå av insatser utformade för att svara mot regionens särskilda behov. Fortsatt koordinering med en bredare krets av nordatlantiska kuststater på områden av gemensamt intresse såsom bl.a. den nordatlantiska havsmiljön, kulturutbyte samt handelsförbindelser är ett aktuellt mål.

Förslag till åtgärder

- att Nordiska ministerrådet överväger samarbetsprojekt med Nordens västliga grannländers kustområden, inom de gemensamma nordiska prioriteringarna.

5. Miljö och hållbar utveckling

Hållbar utveckling

Strategin för ”Hållbar utveckling. En ny kurs för Norden” utstakar målsättningar och handlingslinjer fram till år 2020 för att säkerställa en hållbar utveckling i Norden och dess närområden. Verkställigheten av den tvärsektoriella strategin omfattar i första hand perioden 2001–2004 och fastställer kortsiktiga mål och insatser som utgångspunkter för efterföljande formulering av delstrategier och handlingsplaner och för en fortlöpande tillpassning av det sektoriella samarbetet till hållbar utveckling. Många sektorer har redan utvecklat delstrategier och handlingsplaner i enlighet med detta mål. Arbetet har inletts på sex sektorer som ansetts särskilt viktiga i anpassningen till hållbar utveckling, nämligen energi, transport, jordbruk, skogsbruk, fiskeri och näringsliv. Inom alla sektorer skall det arbetas för bättre resursutnyttjande i alla led från produktion till slutanvändning.

Likaledes har tvärsektoriella insatsområden såsom klimatförändringar, biodiversitet, havet, härunder bl.a. långsiktig samordnad klimat- och havsforskning, kemikalier och livsmedelssäkerhet tagits med. Konsument- och livsmedelsperspektivet är en viktig del av strategin. Detta perspektiv understryks av att det nyligen upprättats ett gemensamt ministerråd, som täcker hela kedjan från produktion till slutkonsumtion av livsmedel. Miljö- och etiska regler är av central betydelse i arbetet för en hållbar utveckling.

Hållbar utveckling bör ses som en bärande tendens i den samhälleliga utvecklingen.

Genomförandet av hållbar utveckling kräver på sikt att den sociala och den ekonomiska dimensionen uppmärksammas och integreras i samma grad som den rent miljömässiga. Strategin bör därtill

göras operativ i den meningen att man arbetar fram effektiva indikatorer och resultatmättningsmetoder samt rapportering.

Förslag till åtgärder

Vid sidan av verkställandet av strategin för hållbar utveckling för åren 2001–2004 bör i arbetet särskilt med hänsyn till den kommande perioden 2005–2008 eftersträvas följande:

- att den sociala och ekonomiska dimensionen inkorporeras i hållbar utveckling,
- att strategin operationaliseras genom utarbetandet av indikatorer och bench-marking för resultatmätning,
- att den nordiska profilen stärks genom gemensamt uppträdande kring hållbar utveckling i internationella och regionala fora, exempelvis kring implementering av Kyotomekanismer, bl.a. kvot-handel.

Miljö

Miljösamarbetet inom Nordiska ministerrådet och i en mängd internationella och regionala organisationer har visat goda resultat. Miljösamarbetet kvarstår som ett viktigt satsningsområde där Norden måste sörja för nu levande och efterkommande generationers rätt till en sund livsmiljö. Handlingsprogrammet för miljösamarbetet i Norden 2001–2004 utstakar fortsatta insatser för en effektivare miljövard i Östersjöområdet, Barentsområdet och Arktis. Det nordiska engagemanget i internationella organisationer bör drivas aktivt vidare. Till de stora utmaningarna hör ett effektivt resursutnyttjande, minskning av utsläpp, fokusering på miljö- och hälsofrågor som grunden för människors välfärd, insatser för att värna om naturens mångfald samt möjligheten att nyttja naturen för rekreation. Ett viktigt mål i detta arbete är att de nordiska länderna verkar för ökade insatser från EU:s sida vid deltagandet i och finansieringen av miljöprojekt inom ramen för den nordliga dimensionen. De nordiska ländernas insatser behövs även för vård av den nordatlantiska havsmiljön.

Vismanspanelen pekar i sin rapport bl.a. på betydelsen av effektivare uppföljning av hur rättsliga miljöåtaganden verkställs och efterlevs. De nordiska länderna bör gemensamt söka säkerställa att denna problematik, inklusive frågan om en internationell miljödomstol, utreds och förs framåt och att effektiva mekanismer för att säkerställa verkställigheten av miljöåtaganden utarbetas och får internationell spridning. Öppenhet och medborgerligt inflytande bör tryggas vid utarbetandet av övervaknings- och kontrollmekanismer inom miljöområdet.

Förslag till åtgärder

- förbättra rapporteringen till och dialogen med Nordiska rådet om miljö- och havsmiljöfrågor,
- verka för effektivt samarbete med internationella finansieringsinstitut i utförandet och finansieringen av miljöprojekt inom ramen för EU:s nordliga dimension,
- verka för att mekanismer för effektiv implementering av miljöavtal och rättsliga påföljder av brott mot dem utreds och drivs framåt i respektive internationella fora.

Särinsatser

Nordiska ministerrådets alla sektorer har uttalat sig om de konkreta förslagen i Vismanspanelens rapport. Under detta arbete har många av rapportens konkreta förslag till åtgärder samt rekommendationer fått understöd. Sektorernas uttalanden ingår i arbetet med att precisera och implementera de strategiska satsningarna genom utarbetande av facksektorernas handlings- och arbetsprogram samt genom Nordiska Ministerrådets framtida budgeter.

Opfølgning

Denne rapport består af to hoveddele: del 1 om Nordisk Råds virkefelter og fremtidige struktur (udarbejdet af Nordisk Råds præsidium) samt del 2 om Nordisk Ministerråds forslag til nye strategiske satsninger (udarbejdet af Samarbejdsministrene).

Der er aftalt mellem Rådet og Ministerrådet, at rapporten fremlægges til drøftelse ved Nordisk Råds 53. session, 29.-31. oktober 2001 i København, idet rapporten er fælles bilag til dels et præsidieforslag vedrørende Nordisk Råds fremtidige virkefelter og struktur, dels et ministerrådsforslag vedrørende nye strategiske satsninger.

Den nærmere iværksættelse vil ske i overensstemmelse med de beslutninger, som tages på baggrund af ovennævnte præsidieforslag hhv. ministerrådsforslag. Iværksættelsen af de strategiske satsninger forudsættes at ske gennem indarbejdelse i de berørte sektorfaglige strategier og i disses udmøntning gennem den årlige budgetlægning for Nordisk Ministerråd. Præsidieforslaget behandles på 53. session med henblik på ikrafttrædelse umiddelbart efter vedtagelsen.